

TEATER

6

SEPTEMBER 1937

Tarvitage INGLISE

- SHELL petrooleumi
- SHELL bensini
- SHELL määrdeõltsid
- SHELL määrderasvu
- SHELL autoõltsid
- SHELL gaasiõli ja
- autodele AEROSHELL õli

THE SHELL COMPANY of ESTONIA, Ltd.

TALLINN, MEREPIUESTEE 17 ● TEL. KODUKESKJAAM 477-09

Osakonnad, benslinijaamad ja müügikohad igal pool kogu Eestis

Teatrisõbrad eelistavad ostusid tehes ettevõtteid, kes toetavad oma kuulutustega „TEATRIT“.

A/S. „ROTERMANN'I TEHASED“

end. Chr. Rotermann,

asut. 1829

P E A K O N T O R :

T A L L I N N, Jaama 1,

telef.: kodukeskjaam 425-87

O S A K O N N A D :

T A R T U S, Tiigi 67,

tel. 5-50

V I L J A N D I S, Turu 5,

tel. 2-39

N A R V A S, Posti 58,

telef. 64

BETTY BESPROSVANNY & POEG

KOOTUD KAUBA SUURLADU

TALLINN, S. KARJA 12

TELEFON:

446-74

446-63

301-79

Firma

J. Viidermann

Tallinn, Viru 6

soovitab lugupeetud daamidele suures valikus **VIINI JA PARIISI ELEGANTSEID MODELL-KÜBARAID**, käekotte, sirme, salle, igasugust sametit ja lameed, tülle, kleidi- ja pesupitse ning -kaunistusi, siid- ja trikoo- pesu, sukki, kindaid ja muid moeartikleid

Teatrisõbrad eelistavad ostusid tehese ettevõtteid, kes toetavad oma kuulutustega „TEATRIT“.

Ootamatult võib variseda ka
terveim ja tugevaim mees!

HAIGUS JA ÕNNETUS
VÕIB TEIDKI TABADA
KESET KÕIGE PAREMAT
IGA

EEKS-MAJA

elukindlustuse poliis kaitseb Teie
omakseid ootamatute raskuste eest

Külastage

Telefonid:

restoraan 449-95

kohvik 432-61

restoran-öölokaali

kohvik

Tallinn

Suur Karja 18

Tallinn, Suur Karja 18.

Telefon 445-10.

||TULE||

veo-, auto-, kasko-, klaasi-, murdvarguse-, sõja- ja kodanlike rahu-
tuste õnnetusjuhtumite ja
elukindlustused.

Seltsil pole kahjukannatajatega olnud ühtki protsessi

K. A. RÜTMAN

TALLINN

Teatrisõbrad eelistavad ostusid tehes ettevõtteid, kes toetavad oma kuulutustega „TEATRIT“.

Th. KAARMANN

Koloniaal-,
kodu- ja välismaa
veini äri

RAEKOJA 8. TALLINN

CONTINENTAL

büroo- ja kohvermasinad on oma kvaliteedi poolest ületamatud. Äärmiselt stabiilne ehitus ja materjali headus lubavad kauaaegset ja hulgalist töötamist.
Hinnad kr. 200.— alates.

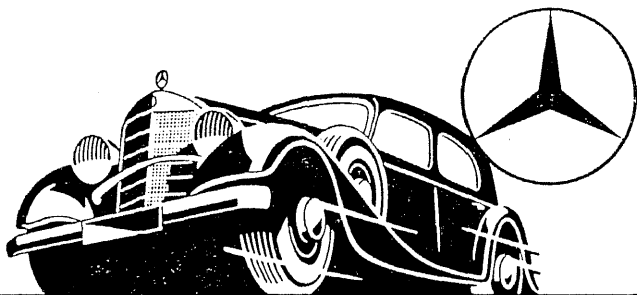
OPALOGRAPH

paljundusaparaadid on oma mitmekesise töttu rohkesti tarvitusel.
Nõudke ostukohustusest demonstreerimist ja katalooge.

K/M.

Lier & Rossbaum,

Viru 7.

MERCEDES - BENZ

Tuntud kvaliteediga
MERCEDES-BENZ sõidu- ja veoautosid

esindab

JOACH^M CHRIST^N KOCH,

TALLINN, VENE 12, tel. 478-63.

Teatrisõbrad eelistavad ostusid tehes ettevõtteid, kes toetavad oma kuulutustega „TEATRIT“.

PEALADU EESTIS

KAUBANDUSE AKTSIASELTS

EVEKA

TALLINN, TATARI 28. TEL. 479-76

TEHN.-BÜROO

VENNAD UIBOPUU

TALLINN

PÄRNU MNT. 16

TEL. 446-10

K/M. JOH. TOPS

TALLINN, V. KARJA 5. TELEFON 444-74

PABERIKAUBAD

KIRJUTUSTARBED

IGAL ARVUL

IGAL ARVUL

Teatrisõbrad celistavad ostusid tehes ettevõtteid, kes toetavad oma kuulutustega „TEATRIT“.

Päev läbi soojad söögid odavate hindadega

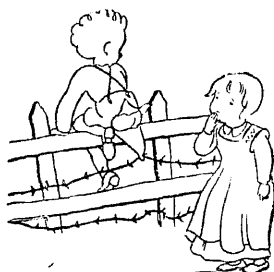
Suurbaaris „Euroopa“

Tallinn, Viru 24

MUUSIKA

KABINETID

PF AFF

NAUMANN õmblusmasin
parandab kõik

Soodsa järelmaksuga müüb

KR. SAAR & K^o

Tallinn, Tartu.

Pagari- ja
kondiitriäri-košvik

H. Laas

Tallinn, V. Posti 7,
telefon 446-57

AKTSIASELTS

»VILL«

TALLINN, V. KARJA 12

Telefonid: Juhatus 450-88,
Ladu ja kontor 450-89.

Villase ja siidriide kudumine. Riide värvimine,
trükkimine ja apretuur.

Villase ja puuvillase lõnga värvimine.
Mertseriseerimine.

Meie riided erinevad värvitoonide ja värvi ehtsusega, kuna oleme
just spetsialiseerunud apreeturi ja värvimise headuse lõstmisele.

LÕNGA JA RIIDE MÜÜK AINULT SUUREL ARVUL.

VABRIK Narvas, telefon 70.

„ Tallinnas Koplis, telefon 12.

Teatrisõbrad eelistavad ostusid tehes ettevõtteid, kes toetavad oma kuulutustega „TEATRIT“.

A/S.
VENNAD KIMBERG

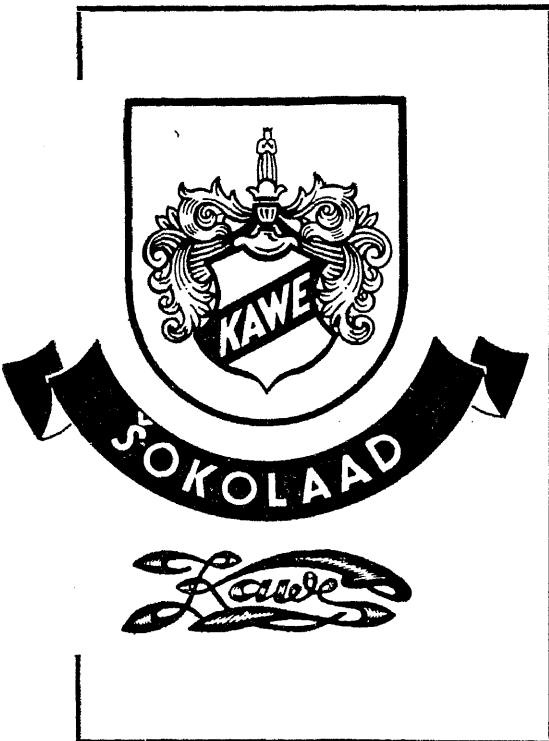
TRAADI- JA NAELATEHAS
TALLINN

KINDLUSTUS-AKTSIASELTS
EESTI LLOYD

ASUT. 1919. A

PEAKONTOR — TALLINNAS, PIKK 11
OMAS MAJAS

Teatrisõbrad eelistavad ostusid tehes ettevõtteid, kes toetavad oma kuulutustega „TEATRIT“.

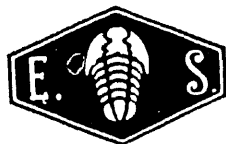
Restoran-
öölokaal

Dancing „Paris“

Tallinn

Müürivahe nr. 2

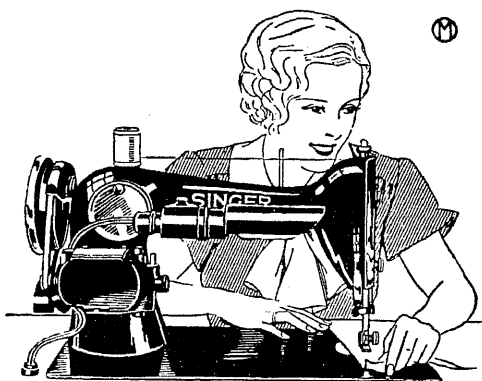
Telefon 471-52

EESTI KIVIÖLI A.-Ü.
SUURIM ÕLITÖÖSTUS EESTIS

TEHASED: KIVIÖLIS
MÜÜGIBÜROO: TALLINN,
PÄRNU MAANTEE 10.

Teatrisõbrad eelistavad ostusid tehes ettevõtteid, kes toetavad oma kuulutustega „TEATRIT“.

Õmmelge
← elektrijõul

SINGER

hoiate palju kokku ja masin on ruttu tasutud.

Õmblusmasin osutub
tõeliseks rahakogujaks.

Tehes ise majapidamises
ettetulevaid töid (õmble-
mine, nõelumine, tikkimine,
lappimine, käsitööd jne.) -

○/Ü. **TILGA & KO**

TALLINN, Harju 23. Telef. 467-98, 482-83

ELEKTRIOSAKOND:

Valgustusarmatuurid, laualambid,
kunstn. P. Aren'i kavandite järele.

MAJAPIDAMISES:

Elektri-keeduplaadid, pliidad, prae-
ahjud, külmutuskapid, köögimoo-
torid jne.

Teatrisõbrad eelistavad ostusid tehes ettevõtteid, kes toetavad oma kuulutustega „TEATRIT“.

TALLINNA MAJAOMANIKKUDE PANK

Vabaduseväljaku ja
Harju tänava nurgal

Kodune keskjaam 478-60. Juhatuses telefon 443-67

Uues varakambris **teraslaekad**
(seifid) mitmesuguses suuruses
Välisraha, hoiusummad ja laenud

Avatud äripäevadel kella 9—2, laupäeviti kella 1-ni

KEILA VILLAKETRAMIS- & KUDUMISTÖÖSTUS

Tallinn, Soo 27. Telefonid 461-01 ja 438-35

Valmistab tuntud headuses
meesterahva palitu- ja ülikonnariideid
ning naisterahva mantliriideid

Moodne tööstuse sisseseade, kõrgekvali-
teediline tooresmaterjal ning vilunud töö-
jõud kindlustavad Keila riide headuse

*Lugupeetud teatritegelased ja
teatrifuivilised!*

*Palume külastada meie kirju-
tusmaterjali- ja kingitusesese-
mete äri*

*Tallinn, V. Karja 3,
tel. 449-13*

*K/m. Karl Loog
&
Axel Seffers*

Toetagem üksteist vastastikkul

PESUKAUPLUS

Vene tänn. 1

TELEFON 480-12

(OM. SULETOOSTUS O-Ü.)

Tallinn.

MADRATSID — mererohust,
karvast ja sulgedest

TEKID — pikeer-, puuvillased,
(bakaer-), villased, vafi- ja
udusulgtekid

PADJAD — igasugused

VOODIPESU — puuvillane ja
linane, valmis ja kar-
gastes

A-S. »EESTI REISIBÜROO«

Peakontor: Tallinn, Raekojaplats, Kinga tänn. 3. Tel. 433-20.

Osakonnad: Tartu, Suurturõ 7. „ 3-72.

Pärnu, Rütüti tänn., Endla majas. „ 1-13.

Telegrammide aadress: ERBO, Tallinn.

1. Raudteepiletite müük:

- a) kõikidesse kodumaa jaamadesse.
- b) kõikidesse Euroopa suurematesse linnadesse.

2. Laevapiletite müük:

- a) kõikidele kodumaa ja Balti mere liinidele.
- b) ookeanipiletid Inglise, Saksa, Poola, Belgia, Prantsuse, Rootsi, Hollandi, Itaalia ja Ameerika liinidele, kõikidesse ulgumere sadamatesse.

3. Öhusõidupiletite müük:

„Aero“, „Aerotransport“, „Deutsche Lufthansa“ ja „Lotti“ liinidele

Esindus ja agentuur kõikidest suurematest Euroopa reisibüroodest. Rahavahetus ja valuuta ost turistidelt. Välismaa passide ja viisumite muretsemine. Ringõsõidupiletid turistidele terves Euroopas, ka Nõukoõgude Venemaal. Kohalike omnibuseliinide piletid, o-ü. „Motor“ j. l.

NÕUANDED JA ARVUTUSED TASUTA.

Teatrisõbrad eelistavad ostusid tehes ettevõtteid, kes toetavad oma kuulutustega „TEATRIT“.

Eesti heeringa

headus ja odavus ületab kõik!

Värskeid kanamune

o s t a b j a m ü ü b

Eesti Munaeksport

PEAKONTOR: Tallinnas, Pärnu mnt.10

Tel. 484-20 kuni 484-23

L A D U: Estonia puiestee 25

Telefon 484-24

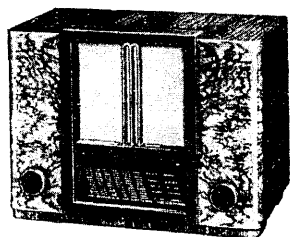
Kanamunade vastuvõtjad üle riigi

Igasuçu

seemned

puukoolisaadused jne.

Eesti Seemnevilja Ühisus

Ei ole parema häälekõlaga
raadioaparaati kui on

M E N D E

uued mudelid kohale jõudnud

PEAESINDAJA:

TALLINNA EESTI MAJANDUSÜHISUS

Tallinn, Estonia puiestee 21. Telefonid 458-80, 458-81

Alati suures valikus ajakohaste
hindadega üldtuntud vabrikute
saadused:

ehitustarbed, tööriistad,
teras- ja rauakaubad

JOH. KRAHE

Tallinn, Narva mni. 4, telef. 308-93

F. BRASCHINSKY & POJAD

Mitmesuguseid pudukaupu, eriti suures väljavalikus
moodsaid kodu- ja välismaa nõõpe

Müük suurel ja väikesel arvul

Tallinn,
V. Karja 12

Telefon 436-90

Teatrisõbrad eelistavad ostusid tehes ettevõtteid, kes toetavad oma kuulustestega „TEATRIT“.

Suitsetage

ainult enneolemata kõrges
headuses uudispaberosse

TANGO

10 tk. — 20 senti

ja parimaid inglise sigarette

ECBA

TUBAKAVABRIK **H. ANTON & Ko.**

A. ADAMKA

SAAPAÄRI

TALLINN, HARJU 26.
TELEFON 436•26

*Suures valikus elegantseid
viimase aja uudiseid*

Elegantne daam tarvitab ai-
nult lõhnaõlised ja kosmee-
tikaaineid firmadelt:

Molineux, Paris,
F. Millot Paris,
Lanvin, Paris,
Bourgeois, Paris,
Lenheric, Paris,
Houbigant, Paris,
Coty, Paris,
Aikinson, London
Dralle, Berlin,
Chanel, Paris,
Florel, Paris,
Rimmel, Paris
Riitz, Paris

A/S.MEY & LANDESEN

Tallinn, Viru tän. 9.

Teatrisõbrad eelistavad ostusid tehes ettevõtteid, kes toetavad oma kuulutustega „TEATRIT“.

Hooaja avanguks

„Ütle see kõne, ma palun sind, sujuvalt ja soravalt, kui sa seda aga lõugad, nagu teevad mitmed teie näitlejaist, näeksin sama beameelega turukubjast oma salme ette kandvat. Ara sae ka liialt õhku oma käega, nõnda, vaid kõik tee ladusasti, sest isegi kire voolus, tormis ehk, ütlesin, tuulekeerises pead õppima ja väljendama mõõdukust, mis seda mabendab. Oh, mind vihastab hinge põhjani kuulda, kuidas mõni täse, parukapäine poiss käristab kire narmaiks, otse räbalaiks, et kõrvu huugama panna näitesaali sopis seisjail, kes enamasti ei taipa muud kui arusaamatuid tummnäidendeid ja kõra.

Ara ole aga ka liiga talts, vaid su oma otsus olgu su jubiks. Kobasta liigutus sõnale, sõna liigutusele, eriti silmas pidades, et sa ei eksi loomuliku lihtsuse vastu, sest iga säärane liialdus on otstarbevastane näitemängus, mille sihiks, nii alguses kui nüüd, oli ja on nii-öelda loodusel peeglit silme ees hoida, voo-ru-see-le ta õiget nägu, häbile ta õiget pilti ja ajajärgu kehastusele ta laadi ning kujundit näidata. Kui selles liialdada või puudulik olla, võib küll mõistmatuid naerma ajada, kuid arusaajaid ainult kurvas-tada, viimaste bulgast aga peab übeainsa laitus sinu hinnangus üles kaaluma terve teatri-täie teisi. Oo, on olemas näitlejaid, keda olen näinud mängimas ja kuulnud, kuidas teised neid kiitsid, koguni õige suuresti, otse jumalavallatult, kuid ei olnud neil ristiini-mese häälendamist, ei ristiinimese, pagana ega inimese kõnnakut, vaid nad uhkeldasid ja haukusid nii, et arvasin, mõni looduse päeviline on nad loonud, kuigi mitte hästi, nii jõledasti jäljendasid nad inimsugu.

Ja ärge laske neil, kes narre mängivad, rohkem rääkida kui neile määratud, sest nende bulgas leidub selliseid, kes ise nueravad, et salgakest alpe pealtvaatajaid naerma ajada, kuna samal ajal tuleks täbele panna mõnd vajalist joont näidendi käigus. See on nurjatu ja osutab armetuimat auabnust narris, kes nii toimib.”

Shakespeare - „Hamlet“.

DOCDEMAR METTUS — Näitekunsti Siifkapitali Valitsuse esimees:

Uuel hooajal tahaks kõigepealt näha teatritevahelist sõbralikku võistlust. Kui iga teater kõigest jõust püüab oma „konkurentidest“ kunstilisel alal ette jõuda, siis sellest tuleneb iseenesest meie näitekunsti tõus tasemelt, mis — üldiselt võttes — juba praegu ei ole madal. Endastmõistetavalt säärane võistlus ei ole võiduajamine, kus on otsustavad küm-nendiksekundid ja ninapikkused. Ka ei ole kunstis rekordeid ega saaks siin kõ-nelda sellest, et üks või teine teater on „kõigi aegade esimene“ või kolmas. Mui-dugi on olemas kassarekordid, mis aga

igakord veel ei tähenda neid saavutanud lavastuste suurt kunstiküpsust. Samuti ei ütle aga ka teatava näidendi kassaline läbikukkumine veel seda, et sel teosel on suuri kunstilisi väärtusi. On endastmõis-tetav, et iga teater tahab iga lavastu-sega teha „kassat“, ja kui ta seda püüab teha a u s a l t, koketeerimata k o m u g a, siis võime kaasa rõõmustada ta menudele ja talle kaasa tunda ta „lühiasaamiste“ puhul.

Selleks kõmuvabaks, sõbralikuks oma-vaheliseks võistluseks kõigile teatreile jõudu!

PAUL PINNA — näitekunstnik, Näitlejate Liidu esimees:

Uuele hooajale vaatab vastu iga näitleja suurima huvi ja lootusega. Rääkimata teatri juhtidest, kes vastutavad kogu aparaadist eest. Sest kuidas ka ei ole, kuid teatri tegevus ja hooaja heakäekäik on ikkagi kaalul ning ärarippuv — nii imelikult kui see ka ei kõla — õnnest ja juhuseist. Ei aita kõige paremad põhimõtted, ei aita kavatsatud sihikindlaim töö ega mängukava — tegelik elu toob üllatusi, milliseid on võimatu ette näha. Näitleja asub tööle pärast suvist vaheaega innukalt ja värske jõuga. Tema ongi õigupoolest kava realiseerija, kuid temagi töö ja hea tahe ei anna igakord igatsetud rahuldust ja sageli on ta oma parimais püüdeis pettunud. Tänapäeva teater on eriti kindel üksus ja kui seal mõni hammasratas logiseb, siis osutub see avariiks kogu masinavärgile. Meie teatrite praktika on näidanud juba aastakümneid, et sageli teos, mis juhtivalt poolt on heaks kiidetud ja näitlejaskonnale eriti vastuvõetav ning millele ennustatakse hülgavat menu nii kunstiliselt kui ka aineliselt, tegelikult „kukub läbi“. Ja vastuks: teos, millele ei eeldata suuremat menu ega tulevikku — osutub „kassatükiks“. Meeldib ja on vägagi vastuvõetav. Tuletagem meele, näiteks, „Kaugeid randu“. See teos lebas aastaid arhiivis ja repertuaari võtmisel pidi olema vaid „vahepalaks“. Tegelikult oli sel teosel suurim menu. Vähe sellist: võeti mängukavasse selle järg, „Fanny“, ja nüüd, käesoleval hooajal, tuleb Estonias mängu koguni veel „Kaugele randade“ kolmas järg. Selles seigas mängib suurt osa meie teatri publik. Peatvaataja jääb meile, teatriinimesile, sageli suurimaks mõistatuseks. Ta on vägagi tujukas, see meie armas teatri publik: ta on kord eriti vastuvõtlik ja teinekord südametult pas-

siivne. Ei pane teda teisiti mõtlema ei arvustused ega reklaam: ta jääb oma arvamisega ja muljetele kindlaks ega lase ennast veenda. Teadagi, et enamjagu teoseid, millised kindlakäeliselt ja heade eeldustega mängukavasse on võetud, leivad ka publikus vastuvaadlemata menu ning püsivad repertuaaris, kuid ikkagi peab olema alus, olgu see siis teos ise või jälle eeskujulikult sooritatud mäng. Kuid n.-n. „hülgavaid etendusi“ ei ole nii palju ning peab enne rohkesti katsetama. See kõik nõuab närvepingutavat tööd. Ja sellasele tööle sammub vastu igal uuel hooajal teatritegelane. Kuid leidub ka kindlasti etendusi, millele publiku eitav seisukoht on igati põhjendatud. See on olnud kas halvast mängust või ebaõnnestunud lavastusest, nagu me seda viimast, kahjaks, pidime üle elama läinud hooajal Shakespeare'i „Veneetsia kaupmehega“. See oli mahavisatud töö ja vaev. Siin ei leitud ühist keelt. Kuid loodan kindlasti, et see klassiline teos kord revideerimisele võetakse, ja olen enam kui kindel, et teises lavastuses Estonia koosseis seda võitrikkalt suudab esile tuua: püsib ju „Shylock“ maailmarepertuaaris.

Seepärast, astudes hooaja lävele, samame ka hooajale endale vastu heade lootustega ja parimate soovidega, et pettumusi oleks võimalikult vähe ning soovimatud üllatused jääksid meist kaugemale. Läänud hooaeg on näidanud meie teatrielus tõusu ja edu. See tiivustab ja annab julgust ja häid lootusi. Teatriinimene peab olema optimist, sest pessimism lõvendab tahtejõudu ja pealegi „pessimiste“ leidub väljaspool teatrit küllaltki. Selles mõttes soovim kõigile kalleile ja lugupeetud teatritegelasile head ja õnnelikast hooaega.

CEO KALMET — näitekunstnik, E. Draamateatri üldjuht:

Jälle avavad Eesti teatrid pärast suvist vaikust oma ukсед elamusi janunevale kunstikogudusele — publikule. Taas õrkab teatrimausta, et kõita meeli ja südameid. Kunstihuvilime publik tuleb teatrisse avatud hingega, ootusärevus silmis, lootes saada teatrilt uusi, haaravaid elamusi. Teatri tegelaskond astub publiku ette samuti ärevusega südames: mitte kaotada publiku poolehoidu, mitte petta tema lootusi. Teater on alati püüdnud ületada oma varemaid saavutusi, kuigi see pole igakord täiel määral õnnestunud, sest loomingu lõpptulemus on saladus, mida on võimatu täpselt ette näha. Teatrite

kunstnikkonnad on püüdnud anda oma parima, ning oleks ülekohtune neid süüdistada tüümuses või rahulolevas olesklemises, nagu mõnel juhul on avalikkuses näisugune mõte vilksatanud.

Algava hooaja lävel on teatritegelaste kui ka iga teatrisõbra südamesooviks, et kõrguspunktile tõusnud publiku ja teatri kontakt süveneks ja muutuks püsivalt südamlikuks. Soovime, et teatrist osasamine muutuks publikule endastmõistetavaks tarviduseks, muutuks harjumuseks. Peab nentima, et praegusest teatripublikust üks osa, võib-olla koguni päris suur osa, otsib teatrist vaid sensatsioon ja

ainult kõmu peale teatrisse kokku voolab, vaatama, mis seal järele lahti on. Kui Eesti teater selle juhustliku elemendi suudaks kasvatada püsivaks teatrisõbraks ja suudaks sääraseid ühe-päeva-teatrikülastajaid veenda, et teatri olemusel on püsivamaid väärtusi kui üksikul, ühel või teisel põhjusel kõmutekitanud teosel, siis oleks see teatri suur kultuuriline võit. Peame hoolitsema, et teatripublik õpiks hindama teatrikunsti kui väärtust omaette ega läheks teatrisse vaatama vaid uudisrepertuaari või — lähemalt defineerides — jülgima temale tundmatu teose arenevast sündmusest, vaid et vaatlejaskond hakkaks märkama, et teatrikunstniku tõlgitsus on olulisim osa etendusest ja see võib luua autori teksti kõrval uusi väärtusi. Tubli osa publikust pole veel jõudnud teatrile järele kasvada. See osa arvab teatri ülesandeks olevat ainult nende naerunärvide kõditamise. Sääraselt häältestatud publikule, kes otsib võimalusi reageerida naeruturtsatustega isegi seal, kus see sisult kuidagi ei sobi, on näitlejail raske pakkuda tõsisemaid, sügavamaid elamusi. See on üks meie teatrielu nõrkusi, mis ootab teatri püsivat kasvavat mõju.

LEO SOONBERG — kunstieadlane, „Uus Eesli“ teatriarvustaja:

Enne kui avaldada soove uue hooaja kohta, vaadeldagem pisut eelmise hooaja tulemusi. Möödunud hooegade puuduste vältimine uuel hooajal peaks olema meie esimeseks ja peamiseks sooviks.

Käesoleva aasta maikuu-numbris korraldas ajakiri „Teater“ oma traditsioonilise ankeedi teatrihuvilisile. Vastuseid saabus küsimuslehele ohtrasti. Neist suvit toimetus ruumi nappuse tõttu ainult iseloomustavaima osa ära tuua. Kuid nendestki piisab selleks, et luua enesele pilti meie teatrihuviliste arvamisest 1936/37. a. hooaja kohta.

Selgub, et paljusid pole kõnesolev teatrihooag rahulandanud, kuigi teatrid ise oma tegevuse aruannetes täit rahulolu avaldavad. Ankeedile vastajad leiavad mitmesuguseid vigu ja puudusi meie teatritöös, siiski kõige raskemaid etteheiteid tehakse näitekirjanikele ja lavaliteratuurile. Kuid need etteheited ei puuduta otseselt teatrit, seepärast ärgem nendest sümkohal rääkigem.

Ka puht-teatritöö juures leitakse laiduväärset. Nii kirjutab A. Sikenberg: „Mõeldes tagasi möödunud hooajale tundub teatrielus nagu mõnesugust leigust, lõtvust ning vöib-olla liigset enesega rahul olemist.“ (Minu sõrendus.) Ja edasi: „... Nähtud

Algaval hooajal teatrite eesriiete kerkimisel sooviksime näha teatrite tegelaskondade, alates teatrikunsti tegelikest kehastajast kuni juhtideni, kollektiivse üksmeele vilja, mida ei küüniks tumestama mingisugused kuteaalalised lahkeliid.

Olgu tervitatav ka uuel hooajal teatritevaheline võistlus ning püsigu see võistlus vaid loomingu pinnal, luues eluvest publikule ja tuues ergutust ja värskust loojale — teatrikunstnikule.

Teater kui tänapäeva tunnustatud ühiskondlik tegur peab oma tegevusega leidma kajastust ühiskonna peeglis — ajakirjanduses. Ilma ajakirjanduse kontaktita ei ole mõeldav tänapäeva teater. Rõõmustavalt on see kontakt meil olnud tihe. Loodame, et ajakirjandus ka algaval hooajal osutab teatrile väärikist tähelepanu ja seega pälvi tegelaskonna ja publiku suurimat tänu.

Usun õieti tabavat meie teatrite meeleolu, kui näendim, et möödunud, üldiselt õnneliku hooaja edust täiustatuna teatrite kunstnikkonnad ei mõtle rahuloleva oleskelmise peale, vaid teevad äärmisi pingutusi, et ületada iseennast.

etendustest paistis vähe näitejuhatuslikkuvastustlikku süvenemist, uudist-värskust, otsinguid, etendused näisid olevat lahendatud tavalise päevatöö korras.“ Sama leiab ka K. E h r m a n n, kes ütleb: „... Otsingut, pakitsemist, hoogu ja indu nagu puudus teatrielus 1936/37. a. Enam torme oleks vaja...“ A n t s M u r a k i n arvab: „... Viimase aastakümne maitsed ei ole seni — eriti väiksemate teatrite juures — kaugeltki alati lasknud näitlejal olla „oma enese suur mina“ ega ole ka näitejuhti kehtetanud otsima ja avastama päristõdesid. Muidugi on triki ja silmapeibutamise juurest loomingu siira hingeni viivat teed käia veel üsna tükk maad.“

Näisiks leitaks, et meie teatritegelased on muutumas korralikeks ametnikeks, kes teevad oma päevatöö korrektselt nii nagu sobib soliidsele kodanikule. Ega korrektsuse vastu töös saagi ju kellelgi midagi olla, kuid teater on kunst ja kunstis ei tohi olla käsitöö lõhna. See on iseenesest kaunis raske asi: „käsitöö“ peab olema, kuid kunst peab suitma ta vaatlejale nägematuks muuta. Seda aga meil ei püütagi. Sest tööpoolest tundus möödunud hooajal meie teatrielus juhtide juures blasseeumist. Otsingud ja igasugused novaatorlikud katsed puudusid.

Süüski ma ei tahaks meie teatrijuhke lihtsalt teatriametnikeks tembeldada. Kui- gi on puudunud lavastustes ideeliselt uute suundade otsimised, ometi möödunud hoo- ajal võisime märgata üsna intensiivset tööd teises suunas. Märksa rohkem rõh- ku pandi mängulisele küljele, näitleja töö väljaarendamisele. Mida lavastaja töö soovida jättis, selle tasus näitejuhi töö. Mulle paistis küll, et pealinna teatris oli möödunud hooajal mänguline kiilg tublisti nüansseeritum ja elamusterikkam kui va- remalt. Nii et meie teatrite töö lüguks ehk edaspidigi selles suunas.

Kuid imnes siingi puudusi. See töö ei saanud küpsset vilja kanda, sest rutati liialt. Tuli küllalt ette juhtumeid, kus teos toodi välja kolmenädalase etteval- mistusega. Sel puhul on päris loomulik, et tükki veel kõigest neljast jalast lon- kas. Tuletagem meele „Kõrboja pere- mehe“ lugu Draamateatris või „Veneet- sia kaupmeest“ Estonias. On teada ka juhtumeid, kus tükki oli juba töös, kuid tükki ennast polnud veel lõplikult olemas- ki. Otsast dramatiseeriti ja otsast õpiti. Nüisugune viljamasindamise süsteem ei anna endastmõistetavalt kuigi häid tule- musi. Ja paistab, nagu ei tahetaks käes- olevatgi hooajal tollest kiirustamise-kura-

dist lahti saada, sest Töölisteatri „Metsa- lise rada“ oli esietendusel vaid poollküps.

Üks ankeadile vastajaid — E n n V a i- g u r — leiab, et möödunud teatri hooaja nõrgimaks küljeks olevat olnud arvustus. Jätkem siinkohal arutamata, kas see ette- heide on küllaldaselt põhjendatud, kuid märkigem süüski, et arvustuse ja teatri vahekorrad meil pole just normaalsed. Arvustaja ja teatritegelane tunduvad meil üksteisele verivaenlastena ja ometi on mõ- lemata sihid ühised. Kumbki näeb hea- meelega meie teatrikuultuuris edu ja kum- magi tegevuse ülesandeks on selleks kaasa töötada, aga süüski omavaheline läbisaa- mine ja ühistöö puudub.

Küsid sa näiteks lavastajalt, et kuivõrd ta ise oma tööga rahul on, mida ta ise peab suuremaks puuduseks, süüski muigab küsitar ja vastab: „Eks ma homme seda sinu arvustusest loe!“ Samuti on lugu ka teiselt poolt. Pärib lavastaja arvustajalt tema arvamist tehtud töö kohta, süüski arvustaja lausub vaid „süügamõtteliselt“ „Tjaa!“ või ütleb „Pole viga!“, kuid järg- misel päeval lehes „valab pähe“. Millest see nüisugune asjatu salatsemine ja usal- damatus on tingitud, praegu meid ei hu- vita, kuid, minu arvates, kaduma see peaks!

EINO UUCI — näitekunstnik, „Estonia“ ooperilavastaja:

Ka kitsastes oludes saab mõndki teha hea püüdlikkusega ja selgepõlgulise suhtumisega asja positiivsetele kui ka negatiivsetele külgedele. Käesolevaks teatri- hooajaks asetasin endale mõningad pala- vaimad, lahenduse järele karjuvad küsi- mused ja püüdsin neile leida vastuseid.

1) Kas ooperi repertuaari kriis on nii suur (arvestades publiku maitset või teiste sõnadega läbilõõmise võimalusi), et paratamatult peab leppima vana raudvara esitamisega, s. o. 15—20 meil juba läbimängitud teosega!

Arvan, et ei tohiks olla. Ooperi-publiku armastus „Traviatade“, „Rigolettode“ ja teiste sellelaadiliste teoste vastu on mõis- tetav. Need on viisrikkad, kergesti taju- tavad, ammukuuldud, suuremate lavakuul- suste esindusnumbrid jne. Need on rahva seas populaarsed ja seda mitte ainult meil, vaid kõikjal Euroopa muusikatsent- rumeis.

Kuid see üksi ei tohiks olla põhjuseks, et uued ooperid ei vääril üldse lavaletoo- mise riisikot. Lõpmatuseni ei saa ühegi ooperiteatri repertuaar baseeruda tosinal teosel, ja seepärast ei tohi leppida kuiva fakti konstateerimisega, et „Rigoletto“ tõmbab ja meeldib, anname süüski „Rigolet- tot“, vaid peab selgitama, miks ta meel-

dib, ja otsima oopereid, kus saab sõma- suguseid elemente alla kriipsutada. Mui- dugi, teist Verditi ei ole veel süündinud, aga publikut on süündinud teissuguse men- taliteediga, kellele ei tohiks olla võõras ka teissugune esitumisviis.

Teatavate kogemuste põhjal võib öelda, et meil ei ole edukalt läinud ooperid, mil- lel küll on väärtuslik muusika, kuid sisu on staatiline. Eks ole siit lihtne järeld- dus, et kõlav nimi ja kas või suurepära- negi muusika ei pääse mõjule, kui tege- vustik ja sisu publikut ei haara.

Uute teoste vastu ooperilaval tuuakse veel vastuvõitena, et publiku maitse üld- se olevat muutunud romantilisemaks ja eleeegilisemaks. Kuid sellest ei pruugiks teha järeldust, et ainuke pääs oleks taas- pöördumises „Nõidküttide“ ja „Martade“ juure.

Ooperi romantika kindlasti ei piirda vaid tuleriidal põletamisega, tõrvakatlas keetmistega ja muude nõialugudega. Nõu- kogude Vene noor ooperilooming tõendab, et üsna edukalt võib ooperi komponeerimi- seks kasutada üpris igapäevaseid aineid ja tegevustikke. („Vaike Don“, „Üles- küntud uudismaa“, „Soomuslaev Potjom- kin“ j. t.)

Nü-siis — austame Verdi't, Bizet'i, Gounod'd ja teisi, ent usume, et kaasaegete helilooming, ooperi vormis, väärrib ka lavalepääsu.

2) Kuidas edendada algupärast loomingu?

Meie senised algupärandid, peale võib-alla ainukese erandi, on kõik suuremal või vähemal määral lavavõõrad.

Kindlasti aga leiduks ennastohverdavaid heliloojaid, kes ei igatsekski saada ooperi kirjutamisest majanduslikku kasu, vaid kes pühendaksid end sellele huvist asja vastu.

Arvan, et tulevaste algupäraste ooperite librettod peaksid valmima lavavilunud teatritegelaste kontrolli all. Siis jääks ära olukord, kus helilooja peab aastaid kestnud vaeva järele oma töö kõrvale heitma, kuna see osutub lavale kõlbmatuks asjatundmatu libretisti tõttu.

Ma tahaksin siin jällegi näite tuua N. Venest. Komponist Džeržinski kutsuti, kui ta hakkas kirjutama „Vaikset Don'i“, Leningradi, kus ta töötas kogu aeg dirigent Samossudi ja režissöör Tereškoviči kontrolli all. Teater tellis uusi stseene ja uusi tegelasi, ja nii valmis teos, kus lavaline element, muusikalise kõrval, oli väärlikalt esindatud.

3) Üldised alused edule.

Üheks kõige tähtsamaks nõudeks on siin, et juhtkond seisaks ülesande kõrgusel. Arvan, et ooperi ansambl ka kõige fantaasiarikkamalt juhitud (lavastustes) ja kõige peenemalt dirigeerituna ei saa tarvilist inspiratsiooni eduks, kui säärane olukord rida aastaid kestab samase juhtkonna all. Aeg-ajalt oleks tarviline, et

KARL F. NÕU — publiklane:

Olgu minulgi lubatud publiklasena avaldada oma soove algavaks hooajaks:

Peamiselt sooviksin, et teatrid paneksid suuremat rõhku repertuaari valikule. On silmatorkav, kuidas teatrid üksteise võidu annavad, „mida rahvas soovib“. Seejuures on tekkinud väärarvamine nagu sooviks rahvas vaid oma asju, olgu need siis kas jandid või müüdu mitmest romaanist kokku traageldatud „dramatiseeringud“. Repertuaarivalikul peaks sihiks võtma — kasvatada publikut lugu pidama vaid heast naljast, ning lugu pidama ja nautima ka tõsisel teatritükke. Maailmakirjanduses on palju häid asju, mida meie teatrid pole puudutanud või on puudutanud aastakümneid tagasi. Või kui just soovitakse tingimata oma asju, siis kasutatagu ka neid oma asju, mida arusaamatul kombel seni üldse kasutatud pole või uuendatud pole. Isegi Wilde on, näiteks, teatrite poolt täiesti kolikambrisse heidetud.

kutsutaks lavastama ja dirigeerima tuntumaid jõude välismaalt otse koha peale. Tegelaskond tervikuna satuks teissuguse režiimi ja teissuguse käsituslaadi alla ja see oleks arengule aina kasulik. Ühtlasi arvan, et teatava aja möödudes peaks iga juht ennast piinlikult eksamineerima, kas ta senised vaated ja sihid on veel elulised ja vastavad aja mentaliteedile või mitte.

Mis puutub tegelaskonda, siis on meil ooperistuudio ja üldse vastava eelhariduse puudumise tõttu siin olukord veidi ebaühtlane. „Artistiks“ värbamine sünnib ju tõesti kõikjal isiku vokaalvõimete alusel, kuid artistiks jäämine ja püsimine seab hääleomanikule ka teissuguseid ülesandeid. See aga ei leia kahjuks mitte kõikide juures väärilist lugupidamist.

Seepärast pean äärmiselt tarviliseks neid stuudio valdkonda kuuluvaid mõiseteid ja küsimusi, stuudio enese puudumisel, arendada ja külge pookida tegeliku töö kestes. Meie oludes oleks selle töö programmi esimeseks ülesandeks „vokaalwunderkindide“ si-bemolli ja do-kultuse halastamatu surmamine, juba eos, ja selle asendamine fraseerimise vajadusest arusaamisega.

Nü lihtne kui see abc ka ei kõla, on see siiski praegu peamiseks ja suuremaks puuduseks. Ja selles sihis tuleb rõhku hakata panema sisemise ja välisaparaadi tasakaalustamisele.

Üldiselt sooviksin, et me kõik kultuuriliselt areneksime, et me oma ülesandeid liialt kergelt ei võtaks ja veendumusele jõuaksime, et ainult suure armastusega ja südamisoojusega tehtud tööga on kindlustatud edu.

Publiku kasvatamise unarusse jätmine — repertuaari valikul — annab end tulevikus — isegi praegu juba — teravalt tunda. Kes seda pole veel märganud, see astugu ühte meie teatrisse „Metsalise raja“ etenduselt. Seal näete, milliseks võib teater oma publiku kasvatada, „andes rahvale, mida rahvas nõuab“.

Kuid kibedamalt annab see publikuga mängimine end kord teatri kassale tunda, sellele kassale, mille teatrid nüüd endile määravaks sihiks näikse seadvat!

Lavastajailt soovin, et nad kõik oma oskuse ja mõjuvõimu rakendaksid võitlusse teatri juhatustega, et tükke nii pooltoorelt ja läbitöötamatult välja ei toodaks. Pole mõnel ajal näinud, et lavastus oleks küps — põhjalikult ette valmistatud. Sellest on vähe, et tükis vahelduvad kirevad dekoratsioonid, mängulisi tühikuid nad ei kata!

Lõpuks sooviksin teatriarvustajailt suu-

remat nõudlikkust, vähimalt ei tohiks nad liig kergesti kiita.

See, kuidas praegu arvustajad lavastusele suhtuvad, jagades liig ohtrasti kiitust, otse pidurdab näitlejate tööd. See jätab mulje, et „ta on hea küll“, ning näitlejal kaob tahtmine enda kallal tööd teha. On ju see endakriitika puudumine meie näitlejate suurim puudus: vähe on

leida näitlejaid, kes enda kallal sihilikult endaarendamistööd teevad. Arvustajailt sooviks veel, et nad enam tungiksivad lavastatava sisusse ja ideesse, analüüsides tükki igakülgselt: vähe on sellest, kui refereeritakse vaid tüki sisu. Seda pole tarvis, kes tükki nägi, see teab sisu ise, ja kes teda pole näinud, sellele sisu jutustamine ajalehes ka midagi ei anna.

Paul Rummo

Kasvatama teadlikku publikut!

Eesti kutseline teater oma kolme-kümneaastase eluea jooksul on jõudnud tunnustusväärsele kõrgele kunstilisele tasemele. Koos teatri enese sisemise arenguga on tõusnud publikugi nõudlikkuse tase. Kat-sutagu veel tulla lavale tühise, psühholoo-giliselt põhjendamata veiderdusega või õõnsa paatosega — teie näitlejakarjäär on kohe tükiaks ajaks tõkestatud. Teatrihuvi-line publik on hellitatud „hea mänguga“ juba maagi — tänu kutseliste teatrite ringreisidele —, ja niinimetatud maateater, kes loomulikult ei suuda pidada sammu üldise kunstilise tõusuga, on lausa hädas enesest ülekasvanud publikuga.

Seik, et publik teatri vastu on nõudli-kuks „hellitatud“, sunnib lavastajaid ja näitlejaid muidugi jooksma võidu kunsti-lisi positsioone vallutades. See ongi loo-mulik, sest teater ei saa olla seltskonnast isoleeritud mugatsemise paik, vaid võimas tegur rahvahulkade kunstiliseks kasvata-miseks.

Kui nüüd publiku nõudlikkusega teatri mängutaseme suhtes asi enamvähem oleks korras, ei saa viimast alati väita mängitava teose puhul. Nähtus, et väga sageli joos-takse tormi tühisele, madalaid instinkte rahuldavale näidendile ja tõsiste, problee-mikate näidendite puhul saalid jäävad tühjaks, on küll arusaadav, mitte aga rõo-mustav. See nähtus on koguni kardetav, sest päris mõistetavalt ta võib teatreid ah-vatella oma repertuaare koostama kassa-eelarve huvides, sest kaua sa ikka maksad tõsiste probleemide kunstile juure! — Õn-neks pole praegu olukord selles suhtes sugugi enam katastroofiline, aga ten-dents laiemas publikus turutasemelise repertuaari eelistamiseks on olemas. Kui ühel ilusal päeval rühm meie nimekamaid näitlejaid lööks käega oma kunstilistele fõkspidamistele ja asutaks teatri, milles pakutaks kogu aeg kergemat janti, hästi lä-bipaistvat pikantsust ja magedat sentimen-

taalsust — võiks olla kindel, et see teater võiks priskesti ilma igasuguse välise toe-tuseteta elatuda.

Teatrite kaugemaks sihiks peaks aga olema kasvatada kõige laiemaid publiku-hulki teadlikuks ja kunstinõudlikuks ka näidendi kirjanduslikkude ja ideoloogiliste väärtuste suhtes. See peaks vist olema kaugelt olulisem kui alulmärgitud mängu-taseme nõudlikkus, sest ainult näitekirja-niku väärtuslik looming väärtuslikus ettekandes mõjutab vaatlejat kasvatavalt ja õilistavalt, mis ongi teatri eksistentsi ideoloogiliseks aluseks.

Loomulikult ei saa teater seda missiooni täita nii, et ta koostab oma repertuaari kõrgeväärtuslikest ning probleemikaist teo-seist ja jääb siis ootama publikut. Vii-mast muidugi suuremal määral ei tule, sest teosest ei saada aru (on asjata loota läbi-lõikeinimeselt, et ta omaalgatuslikult hak-kaks juurdlema arusaadamatute problee-mide üle!) — ja nii on varsti näpud põhjas.

Kas ei oleks aeg, et teater hakkaks loo-ma tihedamat sidet oma publikuga, hak-kaks viimast kasvatama teadlikumaks ka teisi vahendeid kasutades kui vaid teatri-lava kaudu? Sellest on „Teatri“ veergu-del ennegi olnud juttu, kuid pole ülearune veelgi kord seda rõhutada. Selgitatagu publikule näidendite põhiideid, lastagu teda oma arvamis ja seisukohti teatris nähtu-kuuldu üle avaldada ka teisiti kui käsi plaksutades ja vilistades! Veendutagu, et sellest oleks määratu kasu nii teatril kui ka publikul.

Milliseid vahendeid kasutada selleks?

Teatriarvustused ajakirjanduses on väga vajalised, kuid soovida tuleks, et neis ei käsitletaks ainult ettekannet, vaid analüü-sitaks põhjalikult ka ettekantavat teost ega jäetaks seda üksi reklaamiva teatri-büroo hooleks. — Ankeedid, apoloogiad ja paskvillid ajakirjanduses (nagu mõne näi-dendi puhul viimasel ajal on juhtunud) on

ka head asjad, nad tekitavad väärtuslikku, selgitavat elevust (odavat kõmu tuleks muidugi vältida!). Aga sellest on ikkagi vähe, sest laiem publik ei saa sellest võtta osa vahenditu aktiivsusega.

Olgu ülaloleva pika jutu lühikeseks moraaliks järgmine konkreetne ettepanek:

Iga tähtsama, probleemikaga näidendi esietenduse puhul teatrivalitsused korraldagu suurem rahvakoosolek. Koosolek normaalseimalt võiks toimuda varsti pärast esietendust (et publiku teadlikum osa võinuks juba tutvuda teosega), võimalikult maksuta ja teatri ruumides (harjutamaks neidki astuma teatri ruumi, kes seal vahest muidu ei käigi). Koosoleku — võiks seda nimetada vaidluskoosolekuks — kava üks variant võiks olla sellane: 1. Ülevaatlilik ettekanne näidendist kui kirjandusteostest ja selle autorist. 2. Näidendi ideestiku ja probleemistiku analüüs. 3. Eelmist ettekannet oponentiv sõnavõtt (soovitavalt tungida mahaarvustavalt kallale näidendi ideoloogiale, provotseerimaks edaspidiseid vaidlusi) ja 4. Arvustav sõnavõtt teose ettekande kohta. — Kõik need sõnavõttud (võimalikult kompetentseilt isikult) oleksid õigupoolest vaidlusi algatavat laadi ja sellastena kõik kokku ei tohiks kesta üle ühe tunni. Et sõnavõtjate seisukohad oleksid väljendatud resoluutselt ja (laiema

koosoleku taset arvestades) lihtsasõnaliselt, seda vaevalt tarvitseb lisandada.

Algatavatele referaatidele järgneksid publiku sõnavõttud. Need kahtlemata on seda elavamad, mida lähedamale referendid suutsid vaidlusalust teost tuua. Poleks halb, et referendid elavamate vaidluste provotseerimiseks mõnedegi seisukohtade avaldamise suhtes varem kokku lepiksid ja tervet vaidluskoosolekut osavalt juhtides selle teatud määral muudaksid n.ö. lavastatuks. Rõhutaksin „teatud määral“, sest koosoleku siht peab ikkagi olema publikut kunstiliselt kasvatav ja teatri vastu huvi tekitav, — teosele reklaami tegevalt ta mõjub igal juhul, kuid reklaami moment vähemalt publiku suhtes hoitagu võimalikult varjul.

Ülaltoodu tohiks olla kergesti rakendatav ja tõhus vahend teadliku teatripubliku kasvatamiseks ja teatri muutmiseks laiae rahvahulkade südameasjaks. Teatrivalitsused ja näitlejad ärgu leppigu enam sellega, et vaid kassat täidetakse, plaksutatakse ja lilli saadetakse, vaid kutsugu saalipimeduses istuvat paljupäist lohet ütleva oma arvami suu sisse, arvustama ja aktiivselt kaasa töötama teatrikunstiliste ideaalide saavutamiseks. Usutagu, et see „lohe“ oskab olla tänulik, kui talle antakse võimalus selleks.

Näidendite kriis maalavadel

Viimaseil aastail on meil ilmunud näidendeid väga rohkesti. Arvustus on isegi hädas nende ülirohke pärast. Enamus neist näidendeist on määratud maalavadele. Sellest hoolimata annab maalavadel end teravalt tunda näidendite puudus, vahest isegi teravamalt kui kutseliste teatrite lavadel. Kutselistel teatritel on kergem kasutada väliskirjanike töid, samuti ka dramatiseeringuid. Maalavadel osutub aga raskeks iga sellase näidendi lavastamine, mil on olnud hea edu kutselise teatri lavale. Asjaarmastajate näitlejate võimed ja lava tehniline seadis seavad siin oma piiri.

Kindlasti on ilmunud viimaseil aastail ka üksikuid üsna häid töid, mis on määratud maalavadele. Sellaseid näidendeid on siiski vaid üksikuid. Kuna aga suuremates keskustes maal lavastatakse aastas kuni paarkümmend näidendit, siis on ka täiesti selge, miks maalavadel valitseb praegu terav näidendite kriis.

Maalavale määratud näidendit ei saa igal juhul nõuda suuri kirjanduslikke väärtusi. Ja seepärast ei tarvitsegi iga maalavale määratud näidendit võtta ta kirjandusliku väärtuse seisukohast. Ollakse rahul sellega, kui seal on tabavaid pilte ja veidi ka teravmeelsust.

Aga ka seda pole, kahjuks, suuremas osas viimaseil aastail ilmunud näidendis. Neis ei leidu teravmeelseid võrdlusi, ei sündmustiku pinevust ega uute ja huvitavate probleemide käsitlemist. Näidendid enamuses seetõttu on igavad, kuivad ja vaimutud. Aga mängima neid peab, sest paremaid ei ole ju kuskilt võtta.

Tüütuseni kordub igasugune Ameerikast ja Austraaliast tagasi kodumaale tulnud, seni teadmata kus viibinud, poegade ja sugulaste motiiv, kes ostavad oksjonilt perekonnale talu tagasi. Seda motiivi kasutas juba õnnis Kitzberg oma „Neetud talus“. Selle näidendi ilmumisest on möödunud juba paarkümmend aastat, kuid ikka

ja jälle korratakse sama motiivi vähese erinevusega.

Kui maalavale määratud komöödias ja jandis leidub mõnikord veel vähegi vaimukust ja värskust, siis maalavadele määratud draamad on seda ilmetumad. Sentimentaalus ja psühholoogiline ebausutavus segab iga sammul vähegi mõtlejat vaatlejat. Kui kutseline näitleja veel kuidagi oskab talutavaks teha kõiki neid õhkamis ja ohkamisi, nuttu ja halisemist, kõiki neid liialdatud tundeavaldusi, siis asjaarmastaja käes see kõik muutub jandiks. Piinlik hakkab näitlejal ja vaatlejal. Ja seepärast ei ole sugugi harvad need juhtumid, kus kõige traagilisemal kohal publik hakkab saalis kogu hingest naerma.

Räägime ikka ja alati, et eestlane on tagasihoidlik inimene. Milleks meil siis neis „maatükkides“ suur sõnadesadu armastustseenides, need poosid ja žestid draamad? Peame arvestama rohkem oma rahva hingeeluga ja pakkuma seda, mis vastab meie ellusuhtumisele ja arusaamisele. Pole tähtis, kui palju öeldakse, vaid kuidas ja mida öeldakse.

„Mikumärdi“ tuli, nägi ja võitis. Nüüd on aga juba aastaid olnud „heaks tooniks“ jäljendada seda. Jäljendatakse halvasti ja oskamatu. Tegelastele ja taludele uue nime panemine ja tegevuse labastamine ei ole ometi „algupärand“. Vähem on jäljendatud „Vargamäed“, kahe talu võitlust omavahel, kuid siiski ka küllalt sageli. Igal sammul epigonism! Kas siis tõesti meie elu ja ümbrus on nii vaene, et ei leidu uut ja värsket ainet? Külap vist viga seisab selles, et ei osata leida ja näha.

Miks meie maalavadele määratud näidendid on üldiselt nõrgad, seda põhjustab asjaolu, et meie nimekamad ja anderikkamad kirjanikud ei ole viimastel aastatel enam avaldanud lavateoseid. Näidendite produtseerimine on jäetud vähem andekate ja nooremate hooleks. Viimased sageli ei võta aga oma osa küllalt vastutustundega.

Teiseks põhjuseks on meie maalavadele määratud näidendite autorite veene, et maa nõuab labast janti kulunud naljadega. Ja selles vaimus siis ka kirjutatakse. On ka kõigiti loogiline, et neile näidenditele ei saa siis ligineda kirjandusliku mõõdupuuga.

Ilmunud näideneid reklaamitakse kirjastuse poolt suurejooneliselt hiilgavaiks lavateoseiks. Kui aga tellitakse kirjastuse poolt raamatud kohale, on pettumus suur. Häda on hakata valitud näidendit õppima, suurem häda jätta see õppimata, sest pidupaev on määratud kindlaks ja midagi on ikka tarvis mängida. Pealegi on teadmata, kas uus valik osutub paremaks.

Kõige õnnetum on aga praeguses olukor-

ras maanäitejuht. Temal lasub vastutus lavastuse hea kordamineku eest. Kuid mida võib näitejuht teha, kui näidendil ei ole liha ega verd. Tema töö ja pingutused on asjatud, samuti ka näitlejate vaev. Kõige raskem on mängida kaasa sellases viletsas näidendis. Näitleja tunneb, et keegi inimene elus sarnaselt ei kõnele ega tegutse nagu autor seda temalt nõuab. Kuid parata ei ole midagi. Ei võimaldu ju ka näitejuhil näidendit põhjalikult ümber teha.

Meie maapublik on näidendi suhtes niisama nõudlik kui teatri külastajad linnades. Seega ongi seletatav asjaolu, et kõigjal maal võetakse kutseliste teatrite etendustest elavalt osa. Viljandimaal on „Ugala“, „Draamastudio“ ja teised teatrid mänginud alati rahvast tulvil saalides. Samane lugu on teistes maakondades teatrite ringsõitudel. Ja maarahvas ei kogune kutseliste näitlejate mängu vaatama mitte ainult seepärast, et nemand mängivad paremini asjaarmastajaist, vaid osalt ka seetõttu, et ettekantav teos on suurema kirjandusliku väärtusega kui see, mida tavaliselt näeme maalavadel.

Meie rahva kirjanduslik maitse on viimaseel paaril aastakümnel kiiresti arenenud. Sellega tuleb arvestada meie näitekirjanikel kui ka kirjastajail. Vastasel korral süveneb meil veelgi näidendite kriis maalavadel.

Hiljuti mulle keegi lavastaja Viljandimaa suuremast kihelkondlikust keskest tähendas, et asub lavastama eeloleval sügisel operetti. Ullatusin sellest. Teadsin, et mees on põhimõtteliselt operettide vastu ja on püüdnud alati lavastada võimalikult paremaid lavateoseid. Kuid näitejuht kinnitas:

— Ei ole teist teha. Parem juba lavastada operetti kui teha näidendiga operetlikku janti. Operetis on loomulik ja keegi ei vihastu selle üle, kui seal räägitakse mõttetusi ja kogu tegevustik teeb uperpalli. Kuid lavastada sarnast näidendit on pentsik. Ma lihtsalt ei tule sellega toime.

Ja ma mõtlesin, et too mees kõneles südamest. On üks neist vähestest õpetajatest, kes jälgib suurima hoolega kirjanduslikke uudiseid ja omab mahuka raamatukogu.

Meil on riikliku iseseisvuse kestel kirjanduslik looming saavutanud suurima edu. Oleme rikastunud rea väärtuslike romaanide ja novellide võrra. Meie paremad luuletuskogud on samuti ilmunud riikliku iseseisvuse kestel. Kuid näitekirjandus on jäänud peaaegu endisele tasemele, kui mitte arvestada Hugo Raudsepa ja mõne teise töid.

S. H.

HILDA GLESER

* 26. VI 1893

† 25. VIII 1932

Nigol Andresen

Viis aastat Hilda Gleseri surmast

Ei ole juhuslikud ega kergelt pühitavad need jäljed, mis jättis Hilda Gleser viieteistkümnenda-aastase tööga näitlejana, lavastajana ja lavapedagoogina eesti teatri ajalukku. Ei unu kergesti ka Hilda Gleseri isik neil, kel oli õnn temaga kokku puutuda. Hilda Gleseris on kokku võetud eesti teatri üks eppohh, olgugi ainult ühe iseloomustava elemendina.

Hilda Gleseri kaunis mälestusraamatus Albert Üksip, Hanno Kompus ja Hugo Reiman iseloomustavad tänuväärset ja isikut nii kunstis kui eraelus. Üksip on annud ainutabava sissejuhatuse Gleseri loomingu ja isiku mõistmiseks üldse: „Gleser oli ikka omapärane, aga seejuures mitte omapärane omapärasuse pärast; ta omapärasus oli eeskätt tingitud ta mentaliteedist, mõtlemisviisist.“ „Sellepärast on arusaadav, et meie aja karjuvad nähtused, nagu ülemaailmne ainealine viletsus ja häda, tööpuudus ja nendega seltsiv nürimeelsus ihelt poolt ja katmata egoism teisalt, ei võinud jätta avaldamata oma mõju ka Gleserile.“

Hilda Gleser võttis seisukoha kogu ühiskonnale ja määras oma seisukoha vastoludes ja võitlustes. Ta oli näitelavalgi haruldaselt suurte sotsiaalsete huvidega. Ta kunstitaotlused moodustasid osa ta ühiskonnasuhtumisest.

Juba nimeka näitlejana astus ta „Hom-mäkteatri“ diletantlikku katsetustruppi. Ta ei esinenud seal tähena, vaid püüdis sulada täielikult kooliõpilaste, noorte tööliste ja äriteenijate hulka, kes moodustasid Bachmanni fantaasia töövahendi, kuid samal ajal ka osaliseltki omataolise kunstikoguduse ekspressionismi teeradadel. Ja pärast Bachmanni surma Brjussovi „Maaga“ oma lavastusi alustades on ta mitte sel määral lavastajana üle oma liikumapandava massi kui massi sees, ta jätkab Bachmanni massidünaamikat, kuid toob juure massi individualiseerimise, isikuist koosneva hulga, kelleni ei olnud ta kaastööline jõudnud. See katselavastus avas pärastpoolsele tööle suuri väljavaateid.

Ja kui pärast ta lavastused — märgime ainult Capek'i „R. U. R.“ „Estonias“ ja

Tolleri „Hõissa, elame“ „Töölisteatris“ — siis veel noores „Töölisteatris“ — ei suutnud saada nii laia tähelepanu osaliseks kui nad seda oleksid väärinud puhtlavastuslikult, ideeliselt, tehniliselt, siis sellepärast, et selleks ajaks oli tekkinud juba teatud konflikt sellise lavastaja ja teatripubliku vahel, et Gleser oli muutunud teadlikult antiikkreeka naissangariks, kes võitleb üksi suure üldsuse vastu selle asemel, et tömmata seda kaasa võitlema oma sihtide eest. Lavastaja on muutunud ise oma draama peakangelaseks, kes ei taha mõista vahepeal toimunud ideelist muutust, lagunemist ja lõtvumist ja ei tee mingeid kompromisse. Kuid mitte ekspressionismi pärast: Hilda Gleser oli juhuslikult vastava vaimuga ekspressionistliku repertuaari tarvitanud, sest see pakus teatud tehnilisi ja ideelisi eeldusi tema lavastuse mõjuleviimiseks, ja omakorda see repertuaar nõudis ekspressionistlikku või quasiekspressionistlikku lahendust. Kuid selle repertuaariga Hilda Gleser avaldas oma suhtumist ümbrusele, sellega ta tabas ümbruse paralleele. Siin lüüri-line moment ühines ta intellektuaalse elemendiga. Ja ta kujudest — ema Aase „Peer Gyntis“, Laura „Pisuhännas“ ja Tiina „Libahundis“ — kas ei ole need kujud klassikalisi meie lavadel oma isikumõistmisega, oma tõlgendamisega?

Ja lüüriliste luuletuste tõlgendamine deklamatsioonil — kes oleks sõandanud minna nii kaugele? Eepiliste, eriti humoristlike palade esitamises Hilda Gleseril oli ja on kahtlemata üleolevaid võistlajaid; puhtas lüüriikas vaevalt. Ta esitas nii hiina lühiluuletusi kui pikki ja väsitavaid hümne, ikka oma, ikka luuletaja lähe-

duses, kuid luuletaja valitud enese lähedusest.

Ei ole olnud juhus, et Hilda Gleser ei olnud kitsas spetsialist: teda huvitasid kõige lavakaugemadki alad. Norra loodus, gooti arhitektuur, Nõukogude Liidu ülesehitustöö, võitlus demokraatia eest — need ja palju muud olid üsna haruldaselt ja ühe õigusega näitleja huvialad. Ta luges laialdaselt: mitte ainult lavaliseks kasutamiseks, mitte ainult kujude, vaid ka elusuhtumise leidmiseks. Julius Bab andis maad Henri Bergson'ile; ta tundis rõõmu samuti uuest kunstiajakirjast kui ühiskondlike küsimuste käsitlemisest. Ja kui ta rahvakoosolekul oli süütanud Ture Nermani hümnilise luuletuse esitamise, võis ta pärast kõnelejaga kõne teemal südamlikku vestlust jätkata, hääles refrääni vaikne korduvus: „Usku, seltsimees, kevad elab sinu sees!“

✱

Kui püüan luua pilti Hilda Gleserist, on vaja mätnud kuju. Tuleb meele see naine, kes kooliplikana oli põgenenud Poolast, kodunenud igal pool Lääne-Euroopas, teotes rahvamajandusega, kuid ei unustanud pärastki joonistamist ega ilukirjandust. Ja kui taas loen ta sissejuhatust Korolenko memuaarilisele raamatule, näib see olevat nagu Hilda Gleseri kirjutatud. Kuid Hilda Gleser oli kunstnik, suur ja huumanne, nagu see arstiproua, kes leidis oma joonistustes selle inimliku joone, mida harvad suudavad leida. Ja kui meenutada, kus olen kuulnud uuesti Hilda Gleseri häält, siis on see Tallinna haruldase töötütarlapse hääl.

Hilda Gleseri portree elemente kordub; terviklikku Hilda Gleserit ei või korduda.

Harald Paukson

Pariisi teatreist suvel 1937

A rusaamatuste vältimiseks tuleb seda kõlavapealkirjalist ülevaadet alustada märkusega, et ta ei suuda ega tahagi olla mingi ülevaade. Loodetavasti on ka pariislaste seas väga vähe neid, kes oleksid kodus kõigis oma 58 teatris või kes tunneksid kõigi maailmanäituse puhul metropoli sissesõitnud truppide omadusi.

Kuid kaoses peab otsima kõigepealt lähtepunkti plaanistamiseks, küündivamate suundjoonte tõmbamiseks; see põhimõte tohiks olla pärisprantsuslik ja pariislik! Pariis ise, see kolossaalne lavastus, võlub just oma plaani selgusega, milles kõik detailid ja rikkused saavad rahulikult ülenähtavaks...

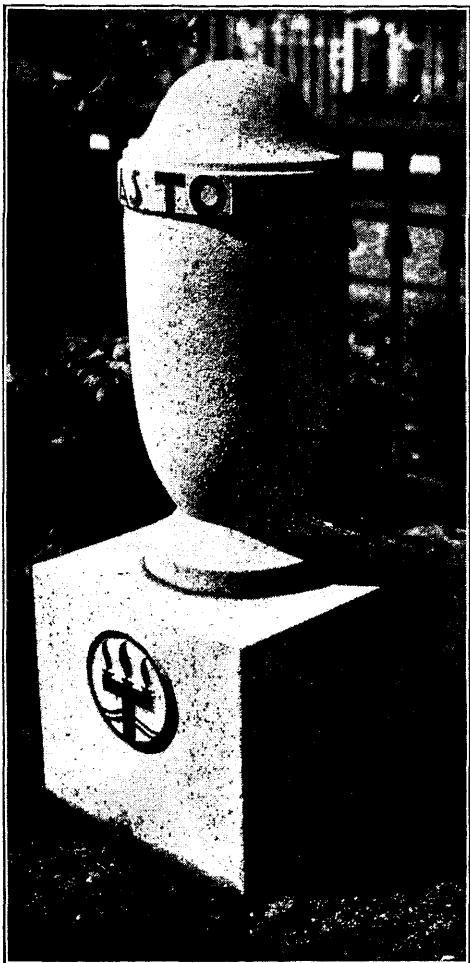
Läh tugem siis 15. sajandi autori Arnoul Gréban'i „Tõelise st kannatuse müsteeriumist“, mida paari nädala kestes etendati Notre-Dame'i ees igal õhtul 14.000 pealtvaatajale, kuni tribüünid tuli kõrvaldada — mitte publiku vähenemise pärast, vaid liiklemise huvides. See lavastus oli kõigist Pariisis nähtuist mõjuvaim — ja mitte üksi oma kolossaalsuse ega harduse tõttu. Toepoolt võib ju mõjuda närvidele, kui publiku tribüünide vahel kannab pikas keskaegses rongkäigus oma risti Kristus, järgnedes 60 „rooma ratsanikule“, kui mängu lööb järsku kaasa kogu Notre-Dame — vabisedes orelimürinast, keskse fantastilise rosettakna valgustudes, kooride ja soprani kõla-

des seesmusel, peaingel Miikaeli ilmudes kauni mõõkakangva tütarlapse näol kõrgele kiriku tornibalustraadile ja sealt hüüdes üle öötulelise Pariisi — jne. jne.

Aga kas ei olnud kõigist neist hästimöödetud efektidest (ja häälekõvendajate laitmatust selgusest!), kõigest säärast suurest ilust palju tähtsam see sügavalt prantsuslik käsitlus, mis „Müsteeriumi“ sisse juhatab ülemeeliku ja hubase „Kirikutrepimänguga“, s. t. keskaegse müsteeriumidepubliku omavahelise näaklemise ning laadanaljaga, ja mis kannatusdraamas eneseki püüdis kasutada lavastuse kogu monumentaalse lihtsuse juures ka elulisi ning kogu ironiiküllaseid kõrvalmomente! Muide, harduse sünteesi elurõõmuga ja huumoriga kehas eriti hästi „Opéra-Comique'is“ nähtud Massenet' ooper „Jumalaema narr“; siin ei saanud see pariislik maailmataju mitte üksi dramaatilisel kõrge tõlgitsuse, vaid ka filosoofilisusulise õigustuse.

Teatriinimese sügav rahuldus Notre-Dame'i 1937. a. „Kannatusmüsteeriumist“ siiski põhjeneb ka palju konkreetsemal kui ainult meeleolude haruldusel. Siin nägi ja kuulis häid näitlejaid heast koolist, massistseenide selget liigendust, lavapiltide suurejoonelist ja vaimukat lihtsust (mis muide oluliselt tugineb ühele sama müsteeriumi lavajoonisele aastast 1547). Tajus tervet ja puhast teatrikunst. Oli ilmne, et siin on noorema generatsiooni julge vaim ammandanud keskaegsest ja hilisemast klassilisest prantsuse traditsioonist kõik, mis selles on tõhus ning vormikas, ja loonud eri elementide sünteesides midagi uut, mis täiel määral väärib prantsuse teatri viimaseaegseid parimaid püüdeid — ja väärib Pariisi. Grébani tekstile tugineva „Müsteeriumiga“ sai senine riigiteatri „Odéoni“ lavastaja Pierre Aldebert kuulsaks alles 1935. a. Pariisis; vahepeal on ta sama lavastusega lõiganud loorbereid Lõuna-Ameerikas.

Teatav „noobel“ lihtsajoonelisus, tähelepanu koondamine olulisele ja selle väljatõstmine enam või vähem stiliseerivate võtetega — säärane lavastusprintsip näib üldse valitsevat Pariisi huvitavamaid teatrikunstilisi pürgimusi. Eks saavutanud ka kuulus Jacques Copeau, väikese „Vieux-Colombier“ diktaator kuni a. 1925, suure mõju peamiselt oma võimega ühendada klassilisi tendente moodsate püüetega, mis olid suunatud „puhastatud“ lavakunstile. Praegu on Copeau uuendushimulise ja valvsa teatrivaimu peamiseks edasikandjaks Pariisis kartell viiest nimetatud „avangardi“ ehk „eelväe“-teatrist. Need on järgmised: Dullin' „Atelier“, Jouvet' „Athénée“, Pitojevi „Mathurins“, Baty „Montparnasse“ ja viimasena liitu vastu võetud Rocher' „Vieux-Colombier“. Avangardlasi ühendab omavahel tahe mängida ainult kirjanduslikult väärtuslikku repertuaari, kuna samas nende juhtide lavakunstilised veendumused ja taotlused üksteisest küllaltki erinevad. Gaston Baty, vahest nimekaim neist

Mälestusmärk Estonia näitleja TOOMAS TONDU (6. XII 1888 – 22. VIII 1928) hauale, püstitatud 1937. a. kevadel Näitlejate Liidu Estonia osakonna algatusel kaastõitlejate ja sõprade annetustist. Märgi valmistas kujur J. Raudsepp.

esirindemeestest, olevat vähemalt venelase Pitojevi arvates liigseltki andunud realismile ning naturalismile, mida ta kõiksugu loomulike detailide tarvitamisega on saanud arendada eriti sääraste asjade nagu dramatiseringu „Madame Bovary“ lavastusel

George Pitoëff, nagu ta nimi kõlab Prantsusmaal, on oma 18-aastase tööga Pariisis saanud „avangardi“ üheks huvitavaimaks eestvõitlejaks — seda niihästi tegelike teostuste kui ka teooria poolest.

Rumeenlase Cipriani „Kirika“ (ehk: „Mees ja ta puuhobu“), vaimukalt satiiriline ja ühtlasi liigagi sentimentaalne lugu hipodroomimania-

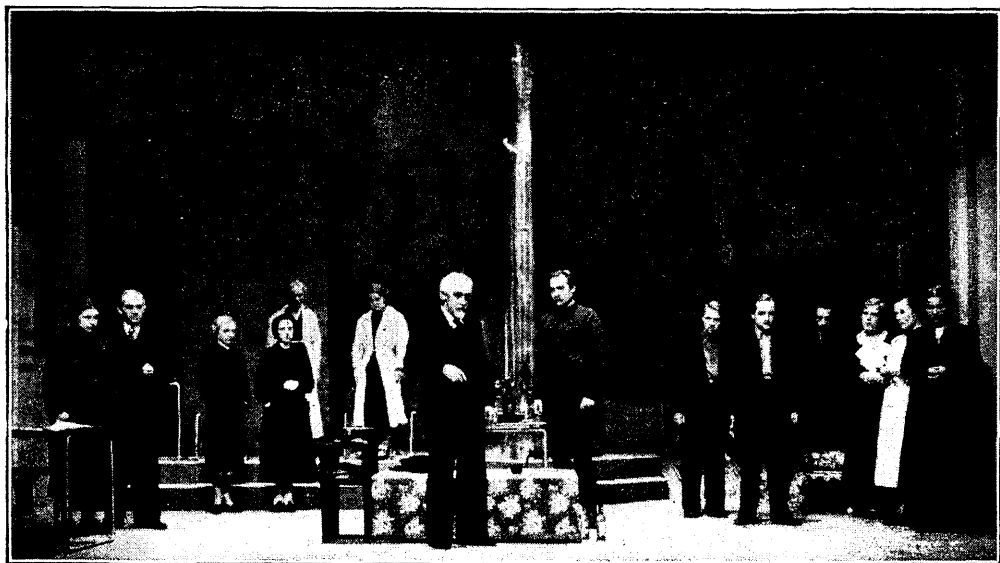
kist, avaldas oma teatavale kirjanduslikule küsitavusele vaatamata õige tugevat mõju „Maturins“ lavalt. Suuresti aitas siin muidugi kaasa ka 470-kohalise kammerteatri intiimsus, mis laskis eriti peaosas esitava Pitojevi enese ülihtsal mängul otsekui kanduda publiku keskele, iga vaataja juure üksikult. Kuid ei Pitojevi-Kirika elegantne ja veidi väsinud nappus väljendusis (muide, Pitojev arvatakse lavall mõjuvat rohkem oma „vaimse sihitaotlusega“ kui elementaarsete võimetega) ega Hommet-Schtéfaneli tore asjalik huumor ega Hort'i üleminspektori virtuooslik ning vana head „comédien“ kooli meenutav mäng ei olnud kogumiljes nii mõtutavad kui lavastuse eriline terviklik vaimne kontseptsioon ja seadelduse-dekoratsiooni omapära. Pitojev loob alati ise oma lavastustele ka dekoratsiooni; ta põhimõtteks seejuures on, et dekoratsioon peab ainult „abistama teksti“, peab „alla kriipsutama teose olulisimaid sõnu“ ja olema põhijoontes võimalikult ühtlane kogu teose jaoks — nagu ta ongi läbi viinud „Macbethi“, „Hamleti“ ning „Romeo ja Julia“ lavastusis. Loomulikult ei saa säärane dekoratsioon olla ei realistlik ega ole ka konstruktivistlik à la Meyerhold jne.; küll aga puutub Pitojevi kontseptsiooni kokku sellega, mida viimaseaegses prantsuse kujutavas kunstis on nimetatud sürrealismiks — „ülerealismiks“. „Kirika“ 1. vaatuses väljendas perekonna turvatust ning lagu toa kohale neutraalsele taustale paari joonega visandatud madal katusekene, mis otsekui lõimitas tuultes. Ja korstnast paiskuv suitsukeeris meenutab ühtlasi hipodroomiringi — ennäe, ses ringis isegi kihutab üks pisike lehviva sabaga hobune! Viimases vaatuses aga kriipsutasid Kirika uudset võitu ja gloriat ning perekonna restauratsiooni alla pärjad ja palmiokas nooblite tapetite joonisena.

Tundub, et nüüdse teatrikunsti otsinguis on Pitojev rajanud õige kaugelekuündiva tee oma põhimõtete, mis ta võtab kokku järgmiselt: „Puhastatud dekoratsiooni keskel saab teksti kandev näitleja kuningaks. Ta asetab dekoratsiooni selle õigesse osasse: dekoratsioon on ekraan näitleja taga, mis peab mõjule aitama teda — ja tema kaudu sõna.“

Terve ja puhastus- ning uuendusvõimeline vaim näib valitsevat ka Pariisi mitmete noorte truppidetöös. Üks tunnustatumaid nende seas on „Nelja aastaaja teater“, mis maailmanäituse suvel mängis järjekindlalt „Comédie des Champs-Elysées“ intiimseis ruumes vana Carlo Gozzi „Kuningas-hirve“ („Le Roi Cerf“). Selle muinasjutuliselt-romantilise ning idealistliku ja ühtlasi vormikindla teose lavastus André Barsac'ilt oli graatsiline, vaimukas ja lihtne. Kogu seadeldus omas publikurikes rafineeritult algeline ja lõbustav, kuigi näiteks puude toomine lavale ja nende äraviimine publiku nähes pole nüüdisajal enam kellegi avastus. Ja kuigi näiteks kavalierid kuninglikul jahil imiteerisid

ratsutamist toreda hüppamisega ilma puuhobusteta ning „sarvetuututamine“ sündis samuti laste kombel, siis ometi ei või öelda, nagu oleks see „naivne“ janditamine kahjustanud teose meeleolu või isegi seganud harras-romantiliste stseenide mõjulepääsu. Võib rõhutada otse vastupidist: seda liigutavamalt koos lahti teose tõsituum. Muide jäi näitlejaist oma isiksuse mõjult eriti meele noor m-lle Pitoëff, kuulsa isa tütar, kelle näitlejaandest tahaks loota arenemist ta mitte vähem kuulsa ema tasemele...

Jättes seekord kõrvale mitmedki huvitavad lavastused — näiteks Gorki „Ema“ suurejooneliselt, segasevõitu ning realistliku vaatekohalt puuduliku etenduse poliitilisest meeleoluvaldusist rõkkavas „Rahvateatris“ (mängib „Sarah Bernard'i teatris“) — pöördutagu lõpuks ka Pariisi teatrimaailma põlise traditsioonekantsi juure. „Comédie Française'is“ oli võimalus näha vanas lavastuses Racine'i enese „Andromaque'i“ — ja see ei mõjunud, nagu eelarvustega välismaalased vahest kalduvad kartma, sugugi jäigalt ega muuseumlikult. Kui lavall on nimesd nagu võimas monsieur Alexandre, kus iga hetk võib nautida põlise kooliga artistide kindlust ja kiirust kõigi üleminekute nüansseerimises, kus keegi vähevormika eksterjööriga eakas madam Romano arendab noore Hermionena tormilist ja otse tunnustama sundivat mängu... Elamusilt tõepärasem, detailidelt haruldasem ja mitmetigi peenem on samas teatris siiski ta asutaja Molière'i „Misantroop“ Copeau lavastuses. Selle etendust vaadates võib mõista põhjust, miks säärane glooria ümbritseb prantslase arusaamisis Molière'i, ja samahästi ka Copeau ning lõppeks „Comédie Française'i“ truppi nimesid. „Misantroobi“ tõhususega oli isegi raske võistelda nimeka tänapäeva-autori H. R. Lenormand'i Sahaara-ainelisel „Simoun'il“ („Liivatormil“) Baty lavastuses. Siiski võis konstateerida, et „Comédie Française“ on nähtavasti vägagi värskenenud ja elustunud oma hiljutisest administratsioonimuutusest ja kunstilisest tuulutamisest, mida ta juures nüüd teostavad külalislavastajatena avangardimehed. „Simounis“ mõjus väga sümpaatselt see lavastuse üldine lihtsus, mida on mitme muu teatri saavutuste puhul alla kriipsutatud ka eelpool, ja eriti peategelase Laurency (Aimé Clariond'i) endastmõistetav mäng, mis väljendusvõtete nappuselt meenutas Pitojevi esinemist „Kirikas“ ja oli õpetlikus vastolus välismaise eelarvusega, nagu tugineks prantsuse näitleja lavamõju aina bravuuritsemisel. Prantsuse teatril alati omast ansambli-tõhusust näitasid „Simounis“ peale muu ka arvukad pärismaalastejõugud oma täiesti realistlikus ehtsuses. Baty realismipõhimõtteist küündis aga omajagu kaugemale see muusiliselt mõjuv monotoonne araabia muusika, mis lava tagant kõlas kaasa näidendi paljudele meeleolukaile ja otse filosoofilises mõttes sisurasketele piltidele.

S. Amaglobeli komöödia „HEA ELU“ Tölisteatris.
Lavastus - P. Pöldroos, lavapilt - H. Tamm. Pildil stseen III vaatusest.

Teatrite ringreiside korralduskava

Viiimaseil aastail meie teatrite tegevus näitab hoogsat laienemist. Peale n.-n. teatri kriisiaegade pole teatrite tegevus elavnenud mitte üksi linnades, vaid teatrid on haaranud oma tegevusraadiusse ka lähemaid ja kaugemaid tagamaid.

Teatrite ringreisiline tegevus on näidanud eriti suurt kasvamist. 1930/31. a. andsid linnateatrid väljaspool oma linna 123 etendust, nende hulgas Eesti Draamateatri (Draamastuudio) etendusi 110. 1935/36. a. hooajal tõusis nende etenduste arv juba 348-ni, selle hulgas Eesti Draamateatri etendusi 187, ja 1936/37. a. tõusis linnateatrite ringreiside ja külaskäigu etenduste arv juba 586-ni, selles arvus Eesti Draamastuudio etendusi 336.

Loomulik, et seesugune teatrite tihe ringliikumine vajab juba hädasti reguleerimist. Juba paaril möödunud tegevusaastal juhtusid mõnikord teatrite külaskäigu etendused ajalisel teineteisele liiga lähedale, mis kahjustas mõlemate tegevust.

Möödunud aasta tegevuse aruandest nähtub, et mõnd keskust on ringreisidel külastatud liiga sageli (näit. Abja, Kilingi-Nõmme, Tsiirgulinna, Rapla j. t.), kuna samal ajal meie saared, enamik Läänemaad, suur osa Tartu- ja Harjumaad on jäänud hoopis kõrvale. Haapsaluski on olnud ainult 1 etendus.

Ühenduses nende nähtustega peeti möödunud tegevushooajal haridusministeeriumis teaduse ja kunsti osakonnas kaks teatrijuhtide koos-

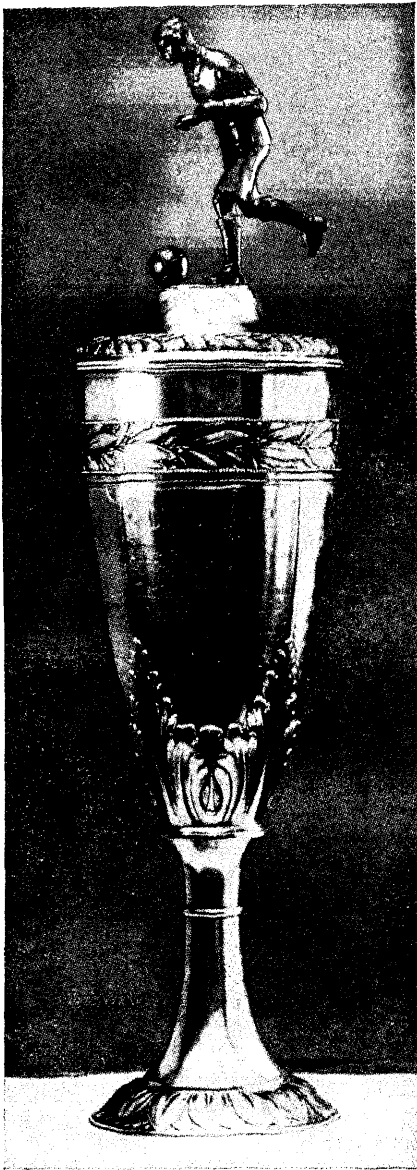
olekut, kus arutati ringreiside korra küsimusi.

Möödunud kevadel peetud koosolekul jõuti seisukohale, et igale teatrile tuleb määrata ära tema loomulik tegevuspiirkond ning panna maksma kord, mille järele käies väärnähtused oleksid välditud.

Suve jooksul haridusministeeriumis valmis teatrite ringreisilise tegevuse kava 1937/38. a. hooajaks, mis määrab ära teatrite tegevuspiirkonnad. Ühtlasi määrab ära igale teatrile rahvarikkamate kohtade külastamise arvu. See kava ongi nüüd heaks kiidetud. Selle järele teatrite ringreisilises tegevuses 1937/38. a. hakkab maksma järgmine kord:

1. Eesti Draamateater, tegevuspiirkond — kogu riik.
2. Vanemuine — Tartu, Võru, Valga ja Petseri maakond.
3. Ugala — Viljandi maakond ja raudteeümbus Tallinnani, Järva-Jaanini ja Mõisakülani.
4. Endla — Pärnu maakond, raudteeümbus Lelleni, Lõuna-Läänemaa ja Saaremaa.
5. Kannel — Võru ja Petseri maakond.
6. Valga teater — Valga maakond, raudteeümbus Antslani ja Pukani.
7. Narva teater — Virumaa.
8. Kuressaare teater — saared.

Etenduste andmine Tallinnas ja Tartus on kõigile teatrile vaba. Kuna raskusi on tekki-

DENER CUP
annetatud Aleksander ja Kate Deneri poolt Toronto
Canadast Eesti Näitlejate Liidule, liidu osakondade
vaheliste jalgpallivõistluste rändauhinna.
Tallinn, maikuu 1937.

nud ja võib tekkida ainult suuremate keskkoh-
tade külastamisel, siis on osutunud paratama-
tult vajaliseks nende kohtade külastamist teat-
ritele arviliselt kindlaks määrata. Iga suure-
ma keskkoha külastatavuse määr ja iga teatri

poolt esitati koosolekule erilise tabeli näol,
mis väheste muudatustega vastu võeti. Tabel,
mis üksikasjaliselt ära märgib iga teatri tege-
vuspriirkonna etenduste arvu, on toodud käes-
olevas „Teatri“ numbris lhk. 227 ja 228.

Igal teatril on oma piirkonna tabelis mär-
kimata kohtades etenduste korraldamine vaba.

Samal nõupidamisel tunnistati tarviliseks, et
kohtadel võõrusetenduste vahe oleks vähimalt
2 nädalat. Et oleks võõrusetendusi ajaliselt
võimalik reguleerida, tehakse Eesti Draama-
teatri ringreisikavad teistele teatritele teatavaks
veerand-hooaegade kaupa, s. o. 1. septembriks,
1. novembriks, 15. jaanuariks ja 1. aprilliks,
mille järele väiksemail teatritel tuleks seada
oma võõrusetenduste kavad. Nendes kohtades
ettenähtavate etenduste kohta, kus käib eten-
dusi andmas kaks või rohkem teatrit, esitavad
siseriigi teatrid oma etenduste kohta teated har-
idusministeeriumile 2 nädalat enne etendust.
Ühtlasi saadavad teatrid oma andmed ka väl-
jaspool kokkupuutepunkte toimuvate võõrus-
etenduste kohta. Ministeerium võib anda luba
etendusiks ka väljaspool teatud teatri ringreisi-
piirkonda.

Haridusministeerium ei pea soovitavaks
opereti võõrusetenduste korraldamist teiste teat-
rite poolt, välja arvatud Estonia ja Vanemuine,
kes seda võivad teha ainult täistruppidega.

Kuna Vanemuine käesoleval aastal peab te-
gutsema Tartu Saksa teatri ruumes, siis ta-
hab ta selle aasta jooksul külastada senisest
rohkemal määral oma tegevuspriirkonda.

Kuna on selgunud, et teatrid senini on aren-
danud oma ringreisilist tegevust peamiselt raud-
teede ümbruses ja rahvarohkemates kohtades,
siis koosolekul arutati küsimust, kuidas võiks
etenduste arvu jaotada võimalikult ühtlaselt
üle riigi. Selle tulemuseks on oodata Draa-
mateatri ja Endla poolt ringreise Läänemaal,
Ugala poolt Lõuna-Harjumaal ja Vanemuise
poolt Tartumaa seni külastamata kohtades. Saa-
remaad külastavad Eesti Draamateater ja End-
la. Eesti Draamateater teeb ringreisi ka Hiiu-
maale. Eesti Draamateatritele jääb alles ta te-
gevus kohtades, mida ta oma senisel tegevus-
ajal on külastanud. Teised teatrid püüavad oma
tegevust laiendada rahvamajades, kus seni lin-
nateatrid käinud pole.

On küll mõnelt poolt toodud ette, et ring-
reisietendused toovad majanduslikku kahju koha-
likele üritustele ja teevad inimesed selles suhtes
liig nõudlikuks. Teisalt on aga just rõhutatud
teatrihuvi kasvamist ringreisi-etenduste kaudu.

Kuna celolevaga teatrite tegevuspriirkonda on
tunduvalt laiendatud, jääb teatritele kohustus,
et nad oma piirkonnas pakuksid väärtuslikku
teatrikunsti.

Koosolijate poolt juhiti tähelepanu veel iga-
suguste isehakanud „kunstnike“ rohkeile ring-
reisidele provintsis ja paluti ministeeriumil leida
teid seesuguste labastavate trupptide ringreiside
tõkestamiseks.

Teatrite ringreiside ja külaskäiguetenduste tegevuskeem 1937/38. a. hooajaks ringreisilise tegevuse kokkupuutekohtades.

K o h t	E. Draama-teater	Vane-muine	Ugala	Endla	Narva teater	Kan-nel	Valga teatri-ühing	Kures-saare teater	Kokku 1937/38. a. hooajal	Kokku 1936/37. a. hooajal
Abja	3 (6)	— (2)	3 (3)	4 (5)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	10	(16)
Antsla	7 (7)	1 (—)	— (—)	— (—)	— (—)	2 (2)	1 (1)	— (—)	11	(10)
Elva	7 (7)	1 (1)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	8	(9)
Haapsalu	7 (1)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	7	(—)
Järva-Jaani	6 (2)	— (2)	2 (4)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	8	(8)
Järva-Peetri	3 (2)	1 (1)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	3	(3)
Jõgeva	9 (9)	1 (1)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	10	(10)
Jõhvi	10 (10)	— (2)	— (—)	— (—)	3 (4)	— (—)	— (—)	— (—)	13	(16)
Kadrina	4 (4)	— (1)	— (—)	— (—)	— (—)	2 (—)	— (—)	— (—)	6	(5)
Karksi-Nuia	2 (1)	— (1)	4 (4)	2 (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	8	(7)
Keila	7 (1)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	7	(1)
Kilingi-Nõmme	8 (8)	— (3)	— (—)	4 (4)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	12	(15)
Kiviõli	8 (5)	— (1)	— (—)	— (—)	1 (—)	— (—)	— (—)	— (—)	9	(6)
Kohtla-Järve	8 (6)	— (1)	— (—)	— (—)	1 (2)	— (—)	— (—)	— (—)	9	(9)
Kullamaa	2 (1)	— (2)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	2	(1)
Kunda	9 (9)	— (2)	— (—)	— (—)	1 (—)	— (—)	— (—)	— (—)	11	(10)
Laius-Tähkvere	5 (5)	1 (2)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	6	(7)
Lihula	4 (1)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	4	(4)
Mäetaguse	5 (5)	— (—)	— (—)	— (—)	3 (—)	— (—)	— (—)	— (—)	8	(5)
Märjamaa	4 (1)	— (—)	— (—)	4 (6)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	8	(3)
Mõisaküla	7 (7)	— (2)	1 (—)	2 (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	10	(10)
Narva	10 (10)	— (1)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	10	(11)
Otepää	5 (5)	3 (1)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	8	(6)
Osula	2 (2)	1 (—)	— (—)	— (—)	— (—)	3 (—)	— (—)	— (—)	6	(2)
Paide	10 (4)	— (2)	4 (4)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	14	(10)
Penuja	4 (—)	— (—)	— (—)	— (—)	1 (—)	— (—)	— (—)	— (—)	5	(—)
Petseri	8 (8)	1 (1)	— (—)	— (—)	— (—)	2 (3)	— (—)	— (—)	11	(12)
Puhja	2 (1)	4 (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	6	(1)
Pärnu	10 (7)	— (1)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	10	(8)
Põltsamaa	10 (10)	2 (3)	4 (4)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	16	(16)
Põlva	6 (7)	1 (1)	— (—)	— (—)	— (—)	1 (1)	— (—)	— (—)	8	(9)
Rakvere	12 (11)	— (3)	— (—)	— (—)	3 (4)	— (—)	— (—)	— (—)	15	(18)
Rapla	8 (7)	— (2)	2 (3)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	10	(7)
Räpina	8 (8)	1 (1)	— (—)	— (—)	— (—)	2 (2)	— (—)	— (—)	11	(11)
Rõngu	6 (6)	1 (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	7	(6)
Simuna	3 (3)	— (2)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	3	(5)
Sindi	6 (4)	— (2)	— (—)	6 (6)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	12	(12)
Sonda	2 (2)	— (—)	— (—)	— (—)	2 (—)	— (—)	— (—)	— (—)	4	(2)
Suure-Jaani	3 (3)	— (2)	4 (2)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	7	(7)
Säina	2 (1)	4 (1)	— (—)	— (—)	— (—)	4 (2)	— (—)	— (—)	10	(4)
Tapa	10 (7)	— (2)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	10	(9)
Tamsalu	6 (4)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	6	(5)
Tori	3 (3)	— (1)	— (—)	4 (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	7	(4)
Tsirgulinn	8 (7)	— (2)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	2 (—)	— (—)	10	(9)
Türi	8 (6)	— (2)	3 (3)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	11	(11)
Tõrva	8 (7)	1 (2)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	2 (—)	— (—)	11	(9)
Varangu	2 (2)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	2	(2)
Vaimastvere	4 (4)	4 (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	8	(4)
Vaiyara	8 (8)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	10	(9)
Valga	10 (7)	1 (1)	— (—)	— (—)	2 (—)	— (—)	— (—)	— (—)	11	(8)
Veriora	2 (1)	4 (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	6	(2)
Vigala	4 (1)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	4	(1)

Teatrid võivad anda etendusi loeteldavates kohtades järgneval arvul:
(Sulgudes toodud numbrid näitavad etenduste arvu 1936/37. a. hooajal).

K o h t	E. Draama-teater	Vane-muine	Ugala	Endla	Narva teater	Kan-nel	Valga teatri-ühing	Kures-saare teater	Kokku 1937/38. a. hooajal	Kokku 1936/37. a. hooajal
Viljandi	10 (8)	— (2)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	10	(10)
Viru-Roela	3 (1)	— (—)	— (—)	— (—)	2 (—)	— (—)	— (—)	— (—)	5	(1)
Vägeva	3 (3)	3 (1)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	6	(4)
Väike-Maarja	8 (7)	1 (2)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	9	(9)
Vändra	8 (6)	— (3)	— (—)	3 (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	11	(9)
Võhma	8 (8)	— (2)	3 (2)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	11	(12)
Võru	10 (10)	1 (2)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	11	(12)
Võsu	2 (1)	— (—)	— (—)	— (—)	2 (—)	— (—)	— (—)	— (—)	4	(1)
Muhu	1 (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	1 (—)	2	(—)
Põide	1 (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	2 (2)	3	(2)
Pärsamaa	1 (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	1 (1)	2	(1)
Kihelkonna	1 (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	1 (1)	2	(1)
Leisi	1 (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	1 (—)	2	(—)
Mustla	1 (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	1 (—)	2	(—)
Emmaste	1 (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	1	(—)
Kärdla	1 (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	1	(—)
Kuressaare	1 (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	1	(—)
Kokku	376 (299)	36 (66)	30 (628)	30 (21)	22 (10)	14 (10)	5 (2)	7 (4)	521	(440)

Märkus: Alljärgnevate kohtade suhtes kokkuleppetabelis toodud andmed pole lõplikud:

1. Lihula — etenduste arvu suhtes lepivad kokku Eesti Draamateater ja Endla.
2. Abja — etenduste arv jäi vabaks kõigile selles ringkonnas tegutsevatele teatritele, s. o. Eesti Draamateatrile, Ugallale ja Endlale.
3. Kilingi-Nõmme — etenduste arvu suhtes E. Draamateater ja Endla lepivad omavahel kokku.

Teatrikoolidest välismail

Eesti riikliku teatrikooli asutamise eel-töödega, millest pikemalt on kirjutatud meie ajakirja aprillinumbris (nr. 4 — 1937), on jõutud niikaugele, et lavakunstikooli asutamise määrus on avaldatud Riigi Tea-tajas (nr. 68 — 1937), on moodustatud kooli kuratoomium ja nende ridade trükist ilmudes peaks olema teada ka teatrikooli direktori isik. Kool algab tegevust riikliku Tallinna konservatooriumi juures oktoobr-st s. a.

Alljärgnevalt toome kokkuvõtlikke and-meid teatrikoolide kohta mitmeis mais, täiendades neid võimaluste piirides edas-pidi.

D a a n i.

Kuningliku teatri draamaõpilaste kool on ainuke riiklikku toetust kasutav kool Daan-is. Asutatud 1886. ja 1909. a. täiendatud dramaatilise lauluklassiga. Alates 1930. a. on õpetus tasuline, 40 kr. kuus, 1. sept. — 1. juunini, kusjuures õpilased saavad tasu kaastöö puhul Kr. 1.50 proovilt ja Kr. 3.—

igalt etenduselt. Kool omab ruumid teatri-hoones.

Kooli võetakse õpilasi draamaõpetajate või laulopedagoogide soovitusel. Kogemu-sed on tinginud tähendatud vastuvõtu-korra soovitusel alusel.

Kooli kulud on umbes 12.000—13.000 kr. aastas, tulud õpilaste arvu kohaselt 7000—8000 kr. vahel. Ümarguselt läheb kool riigile maksma 5000 kr. aastas.

Teatrikomisjoni aruande põhjal saavad paar lõpetajat iga aasta kohti Kuninglikku teatrisse, ja ka mujalt on kooli lõpetanute järele nõudmine sedavõrd suur, et kooli töötamine on õigustatud.

Vähese erandiga on kõik tähtsaimad lavakunstnikud saanud ettevalmistuse Ku-ningliku teatri draamaõpilaste koolis.

Teatril on kasutada sihtvara, mille tulud kasutatakse kas tasuta või poolehinnaliste pääsmete andmiseks eriti andekalle, kuid kehvematele õpilastele. Peale selle on toe-tusi saadud ka heategevailt asutusilt, kelle eesmärgiks on noorsoo kasvatus.

Õppeaeg kestab 2—3 aastat. Lõpetajad on kohustatud vastu võtma teenistuskohi Kuninglikus teatris, kuid mitte alla 1000 kr. tasu eest aastas.

Õppeaja kestel ei või õpilane vastu võtta pakkumist teisele lavale ilma Kuningliku teatri juhataja nõusolekuta. Selle vastu eksimise puhul peab õpilane maksma kahjutasu 3000 krooni.

Nõukogude Vene.

Venes on kolme liiki teatrikoole:

- 1) Eriilised õppeasutused ja instituut,
- 2) stuudiod teatrite juures,
- 3) lavategelaste edasiõppimine teatrite juures.

Kuna Venes on 718 avalikku teatrit, on ka nõudmine näitlejate järele suur. Koolid on kas tehnikumid või ülikoolid. Viimaste hulka kuuluvad ka riikl. teatrikunsti instituut Moskvas ja teatri ning operi osakonnad konservatooriumides. Koolid asuvad kas eriuksustena linnades või suuremate teatrite juures. Kokku on umbes 60 teatrikooli ligi 6000 õpilasega, kes peavad omama 7-aastase alghariduse. Õppeaeg kestab 3—4 aastat.

Õppejõududena neis kooles töötavad silmapaistvaimad näitlejad ja näitejuhid paremaid teatreist. Õppeaineks on peale üldsotsiaalinete kõnetehnika, rütmiline võimlemine, lavakunst, näitejuhtimine, teatri-, muusika- ja kunstiajalugu, kriitiline analüüs jne.

Peale teoreetilise ettevalmistuse saavad õpilased ka praktilist oskust nii klassiliste kui kaasaja lavateoste alal. Mõningad sellased etendused on osutunud erakordselt silmapaistvaiks ansambliühedalt märgult.

Juhtivaid asutusi on Moskva teatrikunsti tsentraaltehnikum, mis jaotub kahte ossa: muusikaline draama ja puhtdraama. Riik annab õpilasele stipendiume ja ülalpidamise.

Ülikoolis on järgmised teaduskonnad: näitejuhtimise, teatriteaduse ja eriosakonnad dramaturgia ning teatri direktorite ettevalmistamise alal. Ülikooli astuvad peavad omama lavapraktikat.

Suuremail teatril on omad teatrikoolid. 1936. a. oli Moskva Kunstiteatri teatrikooli sisseastuda soovijaid ligi 2000, kuna vastu võetakse iga aasta vaid 18.

Peale nimetatute on edasiharimise võimalused praktilises lavatöös. Selleks on korraldatud eriõpetus, mis taotleb näitleja edasiharimist ja täiendamist. Moskva Kunstiteatris on ette nähtud igale näitlejale 3—4 tundi õppetööd paralleelselt oma tavalisele suurele tööle, hoolimata sellest, kas näitleja on pikemat või lühemat aega tegutsenud.

Uusi jõude Endlas — ülalt alla:
ALEKSANDER MÄLTON, ERNA KORJUS ja
ASTA VILLMANN

VALTER SOOSÕRV, Valga teatri kunstiline juht

neb muusika- ja teatriülikooliks ning ettevalmistuskooliks. Teatriülikool jaguneb ooperikooliks, näitlejate kooliks, koorikooliks ja tantsukooliks. Kool valmistab ette näitejuhte, lauljaid, näitlejaid, koorilauljaid ja balletitegelasi.

Austria.

Viinis on peale Reinhardti seminari Schönbrunnis riiklik muusika- ja lavakunsti akadeemia, mis on seoses seminariga. Selles on rida osakondi, milles on käsiteldavad peaaegu samad ained mis saksa koolideski. Lisaks on veel eriline „meistriklass“. Suuremat tähelepanu osutatakse teoreetilise arendamisele, andes põhjalikku ettevalmistust kõnes ja teatriajaloos.

Reinhardti seminaris Schönbrunnis käsitellakse enam praktilist küllge. Sisseastuja peab seepärast omama eelteadmisi mitmel alal. Seminari ülesanne on ette valmistada näitejuhte ja näitlejaid, kusjuures esimeses klassis on õpetus mõlemaile ühine.

Prantsusmaa.

Pariisis on vana konservatoorium ooperi- ja draamajõudude ettevalmistamiseks. Väikese erandiga on kõik silmapaistvaimad prantsuse lavakunstnikud omandanud eelhariduse selles konservatooriumis. Konservatooriumi vanemate klasside õpilasile on võimaldatud esinemine riigi poolt toetatavil lavadel ning neil on eesõigus näitlejate palkamisel, kui katsed on osutunud rahuldavaks.

Peale selle leidub teatrikoole ja õpilasi peaaegu kõikide teatrite juures. Tuntuimaks nimetatakse Jacques Copeau stuudiot.

Saksamaa.

Saksas on rida teatrikoole ja stuudioid ning peale selle ka teatriülikoole.

Berliini Saksa teatri juures tegutseb kahe klassiga kool, milles on õppeaineina ette nähtud kõik tähtsaimad lavakunsti alad. Õpilased on kohustatud osa võtma kõigist tundidest.

Näitlejatekoolis on lisana veel praktiline näitejuhtimise kursus. Selle õpilased võivad vabakuulajaina osa võtta näitlejate kooli tundidest. Eriõpetust antakse ka heli- ja filmi ja kuuldemängu õpetuse alal.

Kaheaastaseid teatrikoole leidub ka veel mujal, näit. Städtisches Schauspielhaus'i juures Hamburgis, Dr. Hochi muusika- ja teatriülikool Frankfurtis Maini ääres jagu-

Teatrite töökava 1937/38. a. hooajal

ESTONIA

Algava hooaja repertuaar sõnalavastuse alal on Estonial kindlaks määratud jõuludeni. Avanäidendiks on üks kaalukamaid teoseid eesti klassikast: August Kitzbergi draama „Tuulte pöörises“. Lavastus Juhan Tõnopalt, esietendus 12. septembril. 17. septembril tuleb esietendusele Shakespeare'i komöödia „Suveöö unenägu“ Ants Lauteri lavastusena. Järgmiseks näidendiks kavas on Hugo Raudsepa uus komöödia „Mees, kelle käes on trumbid“, mis muu hulgas käsitleb ebatavalise aktuaalsusega poliitilisi nähtusi meie lähimast minevikust või ka olevikust; lavastab Ants Lauter. Viimase lavastusena hooaja 1. poolel on ette nähtud Marcel Pagnoli komöödia „César“, viimane teos toredast kolmikust, mille puhul tuleksid uuesti etendamisele ka triloogia eelnevad osad: „Kauged rannad“ ja „Fanny“.

Hooaja teise poolte kava koostamisel on kaaluvimate peamiselt järgmised teosed: Aino Kallase „Hundimõrsja“, Beaumarchais' „Figaro pulm“, Denis Jonstoni „Kuu Kollases Jões“ ja Dodie Smith'i „Kevadpäev“ (Call It a Day).

Ooperi alal tuleb hooaja avatenduseks 11. septembril lavale Puccini „Tütarlaps läänest“ Heino Uuli ja Raimund Kulli juhatusel. Järgneb Smetana „Müüdid

mõrsja", mille lavastab Tšehhi riigiooperi režissöör Pujman koos Raimund Kulliga. Hooaja teisel poolel on tõenäoline Rimski-Korsakovi „Maioö“ lavastuselevõtt.

Operetidest valmis esimesena algupärand: Priit Ardna „Tatra tüdruk“ Agu Lüüdiku ja Verner Nerepi juhatusel. Järgneb tuntud kuulsuse Kálmáni „Sügismanöver“ samade juhtide lavastusel. Hooaja teisel poolel on väljavaateid teise algupärase opereti lavalettoomiseks, millele lisanduks „Rose-Marie“.

Hooaja kevadiseks pooleks on ette nähtud ka iseseisev tantslavastus.

Estonia senistest jõududest on möödunud hooaja lõpuks lahkunud tantsrühma juht Rahel Olbrei — loodetavasti ainult ajutiseks, lavastaja Priit Põldroos, opereti primadonna Milvi Laid üheks hooajaks, ooperijõud Nikolai Suursööt ja surma läbi draamanäitleja Netty Pinna. Koosseisudesse on võetud seni Estonias tegutsenud draamanäitleja Jüri Koger ja ooperijõud Eedo Karrisoo ning Hugo Sutt. Opereti alal on uue jõuna koosseisu võetud Gerda Galinsky. Toetusfondi stipendiaatidena on Estonias tööle rakendunud uued draamajõud Reet Aarma ja Teet Koppel ning operetitenor Harry Kaasik. Estonia koosseisu kuulub algavast hooajast alates ka Voldemar Haas dekoratorina ja lavatehnilise juhina.

Orkestriliikmetest on möödunud hooajal surma läbi lahkunud Nikolai Trassmann (valdhornist). Algaval hooajal on orkestri koosseisu võetud järgmised uued jõud: Martin Kruus (valdhornist), Andrei Meri (fagotist) ja Eduard Koomägi (kontrabassist).

DRAAMATEATER

Draamateater avas hooaja Tallinnas 4. septembril, kuna rändteater sõitis välja juba paar nädalat varem O. Lutsu-A. Särevi „Kevadega“. Teatri repertuaar uueks hooajaks on esialgu koostatud järgmiselt: H. Raudsepa „Mees, kelle käes on trumbid“, Lutsu-Särevi „Suvi“ ja „Tootsi pulm“, A. Dumas' „Daam kameeliatega“, A. Strindbergi „Eerik XIV“, J. Linnankoski „Laultulipunasest lillist“, A. Gusjevi „Kuulsus“, D. Ščeglovi „Põgenemine“, František Langeri „Ratsaluure“, Ed. Visnapuu „Jakob heitleb“ ja R. Rohti „Nauding“.

Noorsooteatril on ette nähtud uudistena F. Raederi „Aladini imelamp II“, H. Malot' „Perekonnata“ (dramatiseering), M. Twaini „Tom Sawyer“ (dramatiseering), nukuteatril Irma Truupöldi „Rohelise päikese maa“ ja M. Konopinska „Alamaakese seiklused“.

Kordamisele tulevad „Kevade“ ja „Must suvi“.

Huvi nukuteatri vastu on üha suurenenas ja seda ala kavatakse hoolega edasi arendada, nii et ta võiks olla eeskujuks teistelegi teatritele ja asjast huvitatuile.

Juubilar on teatril eeltuleval hooajal kaks: Ed. Türk, kes pühitseb oma 50. a. sünnipäeva ja 30-a. lavategevust, ja Ly Lasner, kel täitub 15 aastat laval.

Mis teatritele muret teeb, on peaaegjalikult kaks küsimust: lõbustusmaks, millest nii mõnigi maa- ja linnavalitsus kuidagi ei taha loobuda (eelmisel hooajal läks selleks 2300 kr., mida oleks võinud palju praktilisemalt kasutada) ja üksikute teatrite ringreidide kooskõlastamine. Loodetakse siiski paranemisi nii esimeses kui teises küsimuses.

Palkasid on tõstetud vähemapalgalistele umbes 10 prots. võrra.

Uueks algatuseks väärtusliku algupärase repertuaari hankimiseks on kokkulepped kuue meie andekaima näitekirjanikuga, kes on kohustatud oma uusimaid näidendeid andma teatud ajaks ainumängimiseks Draamateatris. Eesõiguse eest maksab teater autoreile peale tavalise honoraari juba ette preemiaid. Teater loodab uuel süsteemil kõige paremaid tagajärgi ning enne kõike sel teel luua tihedamaid sidemeid autoreiga.

Alates septembrikuust töötab teatri juures dramaturgina kirjanik A. Kivikas.

TOOLISTEATER

Kuigi Töölisteater näitus-messi ja põllumajanduse näituse puhul andis 7.—15. augustini 5 erakorralist etendust, avati hooaeg ametlikult 21. augustil. Suvevaheaja kestes teater kohendas õige põhjalikult oma ruume. Saalile pandi uus põrand ja ühtlasi ehitati see kallakuliseks, lava umbes meetri võrra allapoole lastes. Kallakuline põrand võimaldab laval sündiva jälgimist hoopis paremini kui seni. Ka saali seninigi hea akustika on seetõttu muutunud paremaks. Samuti ehitati ümber lava avaus, muretseti uus sametist eesriie, värviti uuesti saali lagi ja põrand, tehti uued nägusad ukсед, lavavalgustust täiendati, muretseti uus projektsiooniaparatuur jne. Kõik need uuendused läksid maksma 6000 kr.

Eeloleval hooajal kavatakse anda vähimalt 310 etendust, nii et alates 21. augustist järjekindlalt antakse 8 etendust nädalas. Tunduvalt on tõusnud väljaminekud

A. Jakobson - A. Särevi dramatiseering „METSALISE RADA“ Töölisteris.
Lavastus - A. Särev, lavapilt - H. Tamm. Pildil stseen 5. vaatusest.

palkade alal. Kui möödunud hooajal palkadeks makseti Kr. 37.839,72, siis eeloleva hooaja eelarves on selleks ette nähtud Kr. 47.980.—. Tuli paratamatult suurendada truppi ja tõsta ka palkasid.

Uute jõududena on truppi juure palgatud: Aleksander Mägi Draamateatrist, Lisl Lindau Estoniast, Hilda Sooper Endlast ja Helle Raa Ugalast. Estoniasse siirdus Teet Koppel, kuid temale on lubatud kaasatöötamine tarbe korral ka Töölisteris. Pidevamalt rakendatakse praktikantidena teatri tööle kolm-neli andekaimat jõudu õpperühmast.

✦

Hooaja avatükiks oli A. Särevi dramatiseering August Jakobsoni romaani „Met-salise rada“ järgi. See on senistel etendustel saanud suure huvi osaliseks ja pole ka ime: käsitleb ju teos suure erapooletusega ja erakordse arusaamisega meie ühiskonna lähima mineviku tõsisemat käärimist — vapside rahvalikumist.

Teise lavastusena tuli 2. septembril esietendusele Nõukogude Liidu noore autori Sergo Amaglobeli komöödia „Hea elu“, mis on kirjutatud aasta nelja eest ja esiklavastusel Moskva Teises Akadeemilises Kunstiteatris 1934. a. äratas suurt tähelepanu. See on päikesepaisteline, eluküllane ja elurõõmus komöödia, mis võitleb loominguvabaduse ja hingepuhtuse eest. Näidendi lavastas Priit Põldroos.

Kuna R. Blaumani „Sillamatsi rätsepate“ materjali parandamine nõuab rohkem aega, siis võeti töösse ja tuleb septembri teisel poolel esietendusele Soome naiskirjaniku Maria Jotuni „Mehe küljeluu“, mis — kirjutatud 1914. a. — on seni püsinud Soome nooruslikuma, värskema ja elujõulisema komöödiana. Lavastus A. Särevilt.

„Mehe küljeluuga“ kõrvuti lavastab Priit Põldroos Brecht-Weill'i muusikalise kerjusjandi „Kolme-krossi-oooper“, mis jõuab esietendusele oktoobri esimesil päevil. See äärmiselt värvikas, tüüpiderohke ja olustiku-värske jant on eesti teatripublikule juba tuttav Estonia ja Vanemuise lavastustest. Selles pälvib erilist tähelepanu ka muusika, mis oma moodsuse juures on otse maaliv ja meeleolurikas.

Enne jõulu valmib veel kolm lavastust: O. Lutsu ja A. Särevi „Tootsi pulm“, millest võib kujuneda hooaja nael, R. Blaumani „Sillamatsi rätsepate“, mis oma Läti rahvalaulude ja -tantsudega peaks kujunema suurt huvi pakkuvaks lavasündmuseks, ja Tšehhi noore kirjaniku V. Werner'i „Inimesed jäätükil“. Viimasel oli möödunud hooajal Riia Vene teatris harukordne menu, mida ta ka sisuliselt väärrib täiel määral. See käsitleb sama probleemi mis M. Valtari „Distiplineerimatu sugupõlv“ — noorema ja vanema sugupõlve võitlust — kuid hoopis sisukamalt, suurema mõistmisega ja sotsiaalse

instinktiga. Teos on pingerikas ja kuulub parima hulka maailma viimase aja lavakirjanduses.

Pärastjõulusest repertuaarist olgu mainitud N. Gogoli surematut janti „Kosjad“, A. Tolstoi sisurikast komöödiat „Nepi“ ajast „Imeteod sõelas“, J. Kunderi ümberkohendatud ja ümberdramatiseeritud „Kroonu onu“, hispaanlaste Fernandezi ja Murozi operetiparoodiat „Carramba“ ja Labiche'i lõbusat janti „Itaalia õlgkübar“.

VANEMUINE

Umbes kaks kuud tagasi algasid Vanemuise teatrihoone ümberehitustööd. Eialgse kava kohaselt pidi vana teatrisaal tulema ümberehitusele alles tuleval kevadel, nii et teater oleks võinud 1937/38. a. hooajal töötada oma ruumes, kuid hiljem selgus, et töö praktilisuse huvides on vajaline asuda juba nüüd kogu hoone ümberehitusele, et võimalik oleks uuel hooajal teatrilie uued ruumid varem kätte anda. Sellest tingituna tuli ka teatril esialgne hooaja avamise tähtpäev, mis oli ette nähtud 2. septembril, edasi lükata. Otsustati etendusi korraldama hakata Saksa teatris. Selgus, et tehniliste puuduste tõttu on etenduste andmine seal keelatud. Tuli asuda võimalike puuduste kõrvaldamisele, ning astuti kiirelt samme loa saamiseks nimetatud teatris etendusi anda.

Vanemuisest väljakolimine ja Saksa teatri ruumide korraldamine ei võimaldanud hooaja avamist kavatsatud ajal ning praegugi on raske täpselt ära määrata, millal kõigi eeltöödega valmis jõutakse. Kuna ülekolimise tööde tõttu Tartus etenduste andmine on takistatud, korraldab teater sel ajal lühema ringreisi Lõuna-Eestis. Praegust tööde käiku arvestades loodetakse hooaeg avada 18. septembril.

Traditsiooniliselt avab Vanemuine hooaja algupärandiga, käesoleval aastal A. Särevi dramatiseeringuga A. Mälgu romaani järele „Õitsev meri“, mille lavastab peanäitejuht K. Aluoja. Edasi on repertuaaris sõnalavastustest: Janno-Särevi „Metsmees“, R. Blaumanni „Rätsepäd Sillamatsil“, H. Raudsepa „Mees, kelle käes on trumbid“, L. Fodori „Küpsustunnistus“, L. Lakotas'i „18-aastased“, M. Valtari „Distipliinitu sugupõlv“, D. Smith'i „Esimene kevadpäev“, V. Baumi „Noorendamise vabrik“, P. Barabas'i „Raha, raha, raha“. Operitest: „Fausti“ ja „Rigoletto“. Operetidest: Fr. Lehäri „Giuditta“, P. Abrahami „Roxy ja ta meeskond“, Lang-Farkas'i „Õueloož“ ja arvatavasti üks algupärane operett. Lastetükkidest: R. Kiplingi „Mougli“, P. Rummo „Lõuna tuule eksikrännak“, Anderseni „Ole Luk Oie“ ja O. Lutsu „Kevade“.

Tegelaste koosseisus nimetamisvääraseid muudatusi ei ole.

UGALA

Käesoleva hooaja alates tabas Ugalat traditsiooniline saatus: trupi osaline uuenemine. Lahkus kolm jõudu, nendest varises viimne Ugala põline tala Aleksander Mälton, läks üks kandvaimaid naisjõude Helle Raa ning taandus üldse lavalt Mahta Söödor. Lahkunute asemele palgati juure neli uut jõudu: Siiri Tähe, kes oma lavalised algsammud on sooritanud Vanemuise juures, Magda Raik, tuntud Draamastuudiost ning lavaliselt juba pr. Hilda Gleseri põhikooliga, Jori Ots, samuti tuntud Draamastuudiost, ning lõpuks Ants Toiger, kes palgati kindlapalgaliseks nooremaks näitlejaks Ugala enda abijõudude hulgast. Nagu võib juba nüüd otsustada seni antud etendustest ja proovidest, Ugala ei tarvitse karta, et lahkunute tõttu tuleb kaua pödeda haavu; allesjäänute ja uustulnukate liitkoht pole kuigi teravalt märgatav ning ansambel esineb võrdlemisi ühtlaselt ja terviklikult. Teater oma kunstilises põhiolemises on kujunenud juba sedavõrd stabiilseks, et olemasolevale vundamendile võib julgelt edasi ehitada pooleliolevat hoonet. Ja rahva poolehoid näitab kasvavat tendentsi nii linnas kui ka maal.

See suurenev poolehoid, samuti majandusliku olukorra paranemine on annud teatrilie võimaluse vaadata optimistlikumalt tulevikku. Ugala kunstiline ja ka lavatehniline personaal on momendil suurem kui ta on olnud varemini (kaasa arvatama abijõude, kuna orkester, tantsurühm, koor jne. opereti aegadel moodustasid Ugala omal ajal õige suure rühmituse). Ugala näitlejate ja teiste tegelaste ning ametnike palku on tõstetud tunduvalt. Ning lõpuks — teatriselts asub ürituse kallale, millest alles mõned aastad tagasi unistadagi ei julgetud: Viljandisse teatrimaja ehitamisele.

Mis puutub repertuaari, siis teatriseltsi juhatus kinnitas teatrilivalitsuse poolt esitatud n.-n. repertuaari kondikava, millest teatrilivalitsus vajaduse järgi teeb oma valiku. Kuna Ugala ootab uusi algupärandeid, nagu teisedki teatrid, siis algupärandite repertuaar on võrdlemisi tagasihoidlik. Nende ridade ilmudes Ugala on juba hooaja avaetendusena

serveerinud Kitzbergi draama „Tuulte pöörises“. Edasi on algupäranditest repertuaaris Janno-Särevi „Metsmees“ ja vahest Jakobson-Särevi „Metsalise rada“. Kui ei peaks tõesti ilmuma paremaid algupärandeid, võivad veel kõne alla tulla kergete vahelavastustena Kihulase „Häda õnnega“ ja Rauniku „Tuled karidel“. Tõlkekirjandusest on sellesse algrepertuaari valitud rida näidendeid, nagu Sheriffi „Teekonna lõpp“, Valtari „Distsiplineerimatu sugupõlv“, Verneuil'i „Maksumaksjate kool“, Oweni „Mister Wu“, Fodori „Täitesulepea“, „Pr. dr. Szabo“ või „Küpsuseksam“, Molnári „Liliom“, Ge „Trilby“, edasi vahest veel Wernerit „Inimesed jää!“ jne.

Kuna soe vahekorid Ugala ja Viljandimaa ning selle lähima ümbruskonnaga on aastatega aina tihenenud ja Ugalat palutakse etendusi andma väga mitmele poole, siis jääb teater truuks ka oma maasõpradele ning võimaluse piirides sooritab üksikuid külas-käiguetendusi maalavadel.

ENDLA

Endla teater avab celoleva hooaja 19. septembril k. a. H. Raudsepa näidendiga „Lipud tormis“ E. Lemmiste lavastusel. Endla teatri suhteliselt hiline hooaja avamine on tingitud supellinna erilise olukorrast. Kogemused on näidanud, et pärast supelhooaega ühes oma igapäevaste kontsertide ja muude lõbustustega on tarvis publikule anda vähemalt paar nädalat puhkust.

Kuigi hooaeg avatakse alles 19. sept., siis „eelhooaeg“ avati juba 15. augustil etenduste seeriaga Pärnumaal.

Peale „Lipud tormis“ käivad praegu proovid ka „Oi noorusega“, mille esietendus on Abjas 5. septembril k. a. Pärnu linnas on „Oi nooruse“ esietendus hiljem, pärast „Lipud tormis“. Tarvilikuks osutus see sellepärast, et trupis sündinud muudatuste tõttu (olgu viäikeste) on eelmise hooaja repertuaari mängimise võimalused väga piiratud, kuna ei ole võimalik kulutada aega osade ümberõppimisele.

Alates uuest hooajast töötavad Endlas kolm uut näitlejat — Erna Korjus Vane-muisest, Aleksander Mälton Ugalast ja Asta Villmann E. Draamateatrist.

Teatri 1937/38. a. hooaja esialgsesse repertuaari on võetud peale eelmaintud „Lipud tormis“ ja „Oi, nooruse“ veel M. Böttcheri „Mürts tagamajas“, L. Fodori „Küpsustunnistus“, J. Kihulase „Häda õnnega“ ja A. Mälgu „Õitsev meri“. Vajaduse korral täiendatakse repertuaari uute ilmuvate algupäranditega.

NARVA TEATER

Käesoleva hooaja esimese poole repertuaar on juba peaaegu lõplikult koostatud, välja arvatud operett, mis on seni veel lahtine. Hooaja avatükina tuleb 19. septembril s. a. lavale H. Raudsepa „Lipud tormis“, millele järgneb kohe noorkirjaniku Tamme uudisteos „Tuulispea“. Mõlema näidendiga algasid proovid 10. augustil. Peale eelpoolnimetatute on hooaja esimesel poolel veel ette nähtud E. Tammlaane „Valge lagendik“, Mälk-Särevi „Õitsev meri“, A. Kitzbergi „Tuulte pöörises“ ja tõlgetest Nõuk. Vene kirjaniku Pogodini „Aristokraadid“, ning üks operett, mille valik veel on lahtine. Teater koosseisuliselt celoleval hooajal algab tööd suurima murranguga viimase viie aasta jook-sul. Teatri juurest lahkusid näitlejad Gerda Galinski-Murre ja Frants Malmsten ning tantsuõpetaja Artur Sommer, kes asusid tööle pealinna teatritesse. Juure on tulnud rida värskeid noori jõude, kellest teater loodab ajajooksul saada nii mõnegi silmapaistva näitleja. Kunstiliste juhtidena jäävad teatri tööd juhtima — pealavastaja A. Lääne, lavastajad: A. Berger, K. Viljur ja V. Peil. Etendusi kavatseb teater anda endiselt kolm kuni neli korda nädalas. Ka on töökavas ette nähtud ringreisid Virumaale, mida teostatakse võimaluste piirides nii, et see ei takistaks kohapealset tööd.

Arvestades Narva kui tööstuslinna majanduslikku seisukorda on teatri pääsmete hinnad äärmiselt madalad, et teatrietendusi teha kättesaadavaks võimalikult laiematele rahvahulkadele.

Kõige raskemat muret teeb teatrile ruumide küsimus. Praegused ruumid ei vasta kaugeltki nõuetele ei teatri külastajate ega ka tegelaste seisukohalt. Ka on külmadel talvekuudel peaaegu võimatu töötamine praegustes ruumides, kus temperatuur tõuseb vaevalt 5—6 kraadini. Et Narva, kui piiriäärne linn, oma kultuuri loomisel vajab eriti tugevat kunsti-kantsi, ja kuna Narva teatri arenemisel on suureks takistuseks olnud just ebakohased ruumid, siis teater on pöördunud tungiva palvega K. S. „Võitleja“ juhatuse kui majaomaniku poole, leida abinõusid ruumide ümberkorraldamiseks, et teatritöö oleks võimalik ka külmadel talvekuudel.

UGALA

A. Kitzbergi draama „TUULTE
POORISES“

Lavastus — Ed. Tinn, lavapilt —
A. Möldroo

Pildil vasakult — Leena (L. Vohu),
Mäesaare peremees (A. Johanson)
ja Anu (S. Tamm)

UGALA

A. Kitzbergi draama „TUULTE
POORISES“

Lavastus — Ed. Tinn, lavapilt —
A. Möldroo

Pildil vasakult — Leena (L. Vohu),
Kaarel (A. Viir) ja Jaan (E. Tinn)

DRAAMATEATER

A. Dumas' draama „DAAM
KAMEELIATEGA“

Lavastus — A. Sunne, lavapilt —
P. Randvee

Pildil stseen I vaatusest

KANNEL

Võru Kandle teater algas ettevalmistusi ja teatritööd käesoleval hooajal varem kui eelmistel aastatel. Hooaeg Võrus avatakse 18. septembril H. Raudsepa näidendiga „Lipud tormis“, kuid tegelik teatritöö algas juba mõni nädal varem. 15. augustist algasid ringreisid maakonnas, mis teostuvad järjekindlalt hooaja sügiskuudel. Enne hooaja ametlikku algust viiakse maalavadele mitmel korral Juhan Kihulase „Häda õnnega“, mis võeti 1937/38. a. hooaja kavasse. Maalavadel esitatakse veel möödunud aasta repertuaarist „Tütarlaps tänaval“, milline lavateos on leidnud Võrumaal väga head vastuvõttu.

Algaval hooajal Kandle teater paneb endiselt rõhku sõnalavastusile, kusjuures repertuaari on võetud rida algupärandeid ja välismaa näitekirjanike parimaid töid. Nii tuleb 1937/38. a. hooajal Kandle teatris lavale H. Raudsepa „Lipud tormis“ järele J. Kihulase „Häda õnnega“, A. Jakobsoni-A. Särevi „Metsalised rada“, A. Kitzbergi „Tuulte pöörises“, O. Lutsu-A. Särevi „Tootsi pulm“ j. t. Peale nimetatute võtab Kandle teater oma repertuaari avaneval võimalusel veel mõne algupärandi, kui neid peaks sobivaid ilmuma hooaja kestes. Välismaa näidenditest tuleb lavale muu hulgas L. Zilahyi „Päike paistab“, mis meie esietendusteatris Estonias möödunud hooajal läks ülihea menuga. Ka noorsoole on ette nähtud etendusi. Muusikalavastusi Kandle teatris algaval hooajal tuleb vaid üks, nimelt Planquette'i operett „Korneville kellad“. Nii saab Kandle teater mainitud repertuaari teostamisel sisuka ja mitmekesise hooaja, mis peaks rahuldama igat Võru teatriinimest.

Koosseis Kandle teatris jääb võrreldes eelmise hooajaga endiseks. Teatrit kunstilisest küljest juhib endiselt näitekunstnik E. Pärnmäe, muusikajuhiks on helilooja E. Tamm ja dekoraatoriks A. Lepik. Lisaks senisele koosseisule tuleb teatrisse juure paar uut meestegelast ja naistegelast pr. L. Säde Petserist ning prl. E. Paas Tallinnast. Uute tegelaste tulekuga kasvab Kandle teatrirahva pere, mis on üksnes kasuks teatri üldisele tööle. Võru teatris on külastajate arv aasta-aastaga kasvanud ja kuna tänava algab teater tööd endise sihikindluse ning töötahtega, siis peaks uus teatrihooaeg Võru teatritele kujunema elevusrikkaks.

KURESSAARE TEATER

Kuressaare teater jätkab algaval hooajal endise innu ja tõsidusega oma tööd, püüdes eriti tõsta ettekannete kunstilist nivood.

Kaks hooaega on olnud teatri organiseerimisaastad. Nüüd, kus enam-vähem kindel põhi ja siht on olemas, asutakse täie tõsidusega teatri kunstilist osa välja arendama.

Kevadine kavatsus täiendada tegelaskonda paari kutselise näitlejaga mandrilt ebaõnnestus, kuna ei leitud sobivaid jõude. Nüüd asutakse oma tegelasist looma kindlat ja tugevat ansambli. Kahekümne tegelasega on tehtud lepingud. Uute noorte jõudude leidmiseks töötab teatri juures noorterühm.

1937/38. a. hooaja repertuaaris langeb pearõhk sõnalavastusele, operette lavastatakse hooajal ainult kaks.

Hooaeg avatakse A. H. Tammsaare-A. Särevi „Kõrboja peremehega“ 18. septembril, sellele järgneb „Peavõit“, „Valge legendik“, „Suudlus peegli ees“, „Paunvere“, „Kauged rannad“, „Mees, kelle käes on trumbid“, „Vaene kui kirikurott“, „Kevade“. Muusikalavastustest antakse esimesena E. Kalmani operett „Mariza“ ja teiseks on kavas „Rohelisel aasal“. Laste- ja noorsoonäidendeid lavastatakse 1—2.

Võõrusetenduste arvu maal suurendatakse eeloleval hooajal tunduvalt. Teatri juhtkonna koosseisus muudatusi ei ole.

VALGA TEATER

Käesolevast sügisest peale algab Valga teatriühing oma viiendat tegevusaastat ja Säde teater, teatriühingu ja Säde seltsi koostööna, oma viiendat hooaega. Teatriühingu ja Säde seltsi omavaheline sõbralik läbisaamine on loonud kõigiti usaldusliku vahekorra koostööks teatri ülalpidamiseks, millele saab rajada teatrikultuuri arendamise Valgas.

Uut hooaega algame ka uue näitejuhiga. Senine näitejuht F. Pettai on lahkunud, teda asendab näitekunsti instruktor V. Soosõrv. Ettevalmistav töö, mis V. Soosõrva juhtimisel on kestnud juba mitu nädalat, on loonud tegelaskonnas sõbraliku ja tööõõmsa

meeleolu. Palgalist näitlejaskonda on suurendatud nelja tegelase võrra, kokku kuulub seega palgalise tegelaskonda 14 inimest. Ühtlasi on teatri juure loodud õpperühm tegelaste ettevalmistamiseks oma teatri jaoks, milles antakse süstemaatilist õpetust ja algteadmisi teatri tööks. Ainult nii on võimalik kasvatada teatritele oma näitetrupp.

Hooaeg avatakse 19. septembril J. Kihulase näidendiga „H ä d a õ n n e g a“. Edasi on hooaja esimesel poolel repertuaaris: Zilahy'i „P ä i k e p a i s t a b“, E. Tammlaane „V a l g e l a g e n d i k“, O'Neill'i „O i n o o r u s“ ja lastetükkidest „H ü p i k n u k k u d e m e i s t e r“.

Säde teatril on praegu tõusutee jalgade all, kusjuures kõik, kes on koondunud teatri juure, annavad tema eduks oma parima, ühtlasi lootes, et kultuurkapital eelolevast hooajast suurendab Valga teatritele toetust. Järjest suurenev töö nõuab paraku palju rohkem ainelist kulu kui seda võimaldab teha senine toetus.

Loetut — nähtut — kuuldut

Pester Lloyd'i teatriarvustaja ei ole sugugi rahul maailmanäituse ajal Pariisis Pitoeffi poolt pakutava rumeenia kirjaniku G. Cipriani näidendiga „Kirika“, mis parüslasigi ei huvita suurel määral.

Pitoeff (õieti Pitojev — sest ta on venelane) on teatavasti silmapaistvaimaid Pariisis „avangardi“ ehk eelväiteatrite juhte. Kahelkümne aasta jooksul ta on Pariisi publikule valmistanud nii mõnegi meelejääva hetke. Selle aja jooksul ta on lavastanud 85 näidendit, nende hulgas Tolstoid ja Cehhovit, noorimaid ja parimaid prantslasi, Ibseni „Metspardit“, B. Shaw „Püha Johanna“, Bruckneri ja Schnitzleri teoseid, ka Strindbergi ja Shakespeare'i „Hamleti“ käripimatult, nii et etendus kestis üle viie tunni. Ligi viiekümneaastasena ta mängis Romeot ja kukkus selles osas hülgavalt läbi, olles üldse parem näitejuht ning lavastaja ja kostüümidejoonistaja (näit. „Pühas Johanna“ dofäänina ta oli kahtlemata Ruut Tarmost märksa kahvatum).

Shakespeare'i, Ibseni ja Shaw juurest võib pikk tee kellegi Cipriani juure, kes on „Kirika“, Pitoeffi teatri värskeima uudise, autor. „Pester Lloyd'i“ arvustaja ütleb, et „Kirika“ on lähtsalt halb näidend, nii häbiväärivalt halb, et oleks lõbu teda kõigi ana-toomia reeglite kohaselt lahata.

Näidendi kangelaseks on võiduajamishobune, „Vaarao V-daks“ ristitud täkk. Ta ei saa aga ühelgi võidujooksul viiendaks, vaid jääb alati viimaseks. Aga „Vaarao“ on Kirika ebajumalaks. Kirika, see vaene mees, paneb oma viimased 30.000 leid sellele hobusele. See raha aga ei olegi tema, vaid ta naise ja ta kahe väikese poja oma. Jällegi „Vaarao“ jõuab finiši umbes saja hobusepükuse võrra pärast eelviimast hobust. Naine lahkeb Kirika juurest, kõik naeravad ja pilkavad teda, aga tema usub nagu ennegi vankumatult oma ebajumalasse. Seal sünnib ime. „Vaarao V“ võidab ühe jooksu, teise, kolmanda, kõik jooksud. Kirika saab mitmekordseks miljonäriks. Need, kes teda on pilganud, painutavad oma põlvi ta suuruse ees ja nainegi tuleb täis kahetsust oma rikkaks saanud mehe juure tagasi.

„Kirika“ on satiir, mille terav ots on sihitud nii mõnegi inimliku nõrkuse vastu. Kõige enam võib-olla hipodroomikire vastu, siis ka abielutruuduse, massi muutlikkuse jne. vastu. Autor haarab paljude asjade järele, aga ei saa midagi kätte. Mäng olevat olnud hea, ütleb „P. L.“ kriitik, aga see ei suutvat asja päästa, sest isegi rumeenlased vaatavat Pariisis parema meelega head prantsuse kui oma kaasmaalase nõrka näidendit.

Väga tuntud, omapäraste näidendite autor Stève Passeur annab prantsuse teatri-direktoreile nõu, kuidas nad võiksid endid kindlustada pankrottijäämise vastu, milline hädaoht Pariisi teatriomanikke ning juhte varitseb alati, kuna lõbustus-maksu ei ole alandatud ja on juure tulnud väga koormavaid sotsiaalkohustusi.

Passeuri artiklist saame m. s. huvitavaid andmeid selle kohta, kui palju Pariisis üks lavastus maksma läheb. Selle järele teatridirektoreil tuleb kulutada kuni 150.000 franki hariliku ja kuni 300.000 franki suurlavastuse peale.

Sõnavõtja nõu, mida Passeur ise peab väga heaks ja konkreetseks, seisab selles: teatridirektor otsigu endale rikkaste hulgast metseen, kellel ei ole „väikest sõbrannat“, keda ta püüab kuhugi teatrisse „sokutada“, ja kel ei tähenda palju 150.000—300.000-de

frangi väljaandmine ka süis, kui ta sellest summast ei peaks tagasi saama santiimigi. Menu korral aga heldekäeline rahaandja võivat oma panuse nelja-, suure menu korral aga isegi kümnekordistada. Kõige toredamaks aga metseenile endale olevat see, et ta näidendi läbilöömise korral võib uhkelt öelda: „Ma teadsin kohe, et selles asjas on midagi.“ Sest loomulikult pidavat metseengi enne läbi lugema teose, mille lavaletoomiseks pakutakse ta kaasabi.

✦

Maailmanäitusel juhtus järgmine kurioosne lugu „Näituse katseteatriga“, mis oli õhtut töitava kavana ette valmistanud ühe mitme- ja ühe ühevaatustliku näidendi ja saatnud arvustajatele katseid peaproovile (mis kriitika suhtes Pariisis ei erine esietendusest). Arvustajad tulid, aga nad ei saanud kuigi palju kirjutada, nimelt ainult seda, et nad ei leidnud katseteatrit üles, kuna ei näituse peasissekäigu juures ega mujal ükski näituseametnik ei olevat teadnud, kus säärane asutus asetseb...

✦

Pariisi maailmanäituse ajal suvel esines mitugi välisballeti, milledest eriti suure tähelepanu osaliseks sai seni Euroopa mandril käimata Philadelphia ballet Ameerikast ja Vic-Well-ballett Londonist. Philadelphia ballett on alles mõni aasta tagasi loodud miss Catherine Littlefield'i poolt ja koosneb umbes kuuestkümmest liikmest. Prantsuse arvustus ei ole ameeriklasist kuigi vaimustatud. Nii ütleb näiteks Reynaldo Hahn, et „imetlusväärne suur Ameerika rahvas ei ole kunstimeelne ega saa kunagi selleks“. See on kahtlemata liialdatud, nagu üldse prantsuse arvustus suhtub, nagu tundub, veidi liig nõudlikult maailmanäituseaegsele külalisesinejale. Vähemalt tunnustatakse süiski, et noor balleti juhataja ise on „jumaliku sädemega“ ja et ameeriklaste tehnika on hea. Kavas oli ameeriklasil kaks eht-ameerika balletti, folkloristlik „Rehealune“ ja „Lõpujaam“, mis kujutab mitmesuguste rongide, nagu äriteenijate, lahutatud naiste, kinonäitlejate jne. saabumist ja sealjuures tekkivaid olukordi. Nende paladega prantsuse arvustus lepib, aga üksmeelselt ta protesteerib selle vastu, et Poulenc'i „Aubade'i“ muusika on tehtud Diana ja Aktioni teema aluseks.

Paremini käis arvustuse silmis Londoni Vic-Well-balleti käsi. „Uisutajaid“ nad tantsisid nii hästi, et isegi lavapõrand näinud libisevat nende jalgade all. Väga huvitav olnud ka ballett „Šahh ja matt“ Arthur Blissi muusikaga. Kaheks maletajaks on ühelt poolt Armastus, teiselt poolt Surm, kes võitlevad oma alamate elu pärast. Tegelasid esinendud traagiliselt inimeste marionettidena. Haaravaimaks stseeniks olnud kahevõitlus musta daami ja valge kuninga vahel, mis lõpeb võitjaks jäänud kuninga salakavala tapmisega daami poolt, keda kuningas salaja armastab.

✦

Tuntud prantsuse näitejuht Gaston Baty, kellest korduvalt on olnud juttu meie ajakirjas ja kelle dramatiseering Dostojevski romaanist „Kuritegu ja karistus“ mäletatavasti sai teatrielu suursündmuseks Helsingis möödunud hooajal, on lavastanud hiljuti Pariisis Goethe „Fausti“ esimese jao, mille on hästi prantsuse keele tõlkinud Edmund Fleg. Prantsuse ajakirjandus märgib tunnustavalt lavastaja Baty tööd ja näitlejate silmapaistvat, hingestatud mängu.

✦

Viinis läks pankrotti linna operetiteater. Analüüsisides säärase sündmuse põhjusi „opereti kodumaal“ Viini ajakirjandus loeb peamiseks põhjuseks seda, et tänapäeva moodne operett ei tõmba Viini publikut. Kuni mängiti vanu operette, üteldakse, teater võis anda kaks etendust päevas, pühapäeviti isegi kolm, nüüd tuli aga teater sulgeda publiku vähesuse tõttu.

✦

Augustis s. a. inglise kirjanduse- ja teatriniimesed pühitsesid oma nimekaima näitekirjaniku Ben Jonson'i kolmesaja-aastast surmapäeva (6. VIII 1637). Ben Jonson oli peen liiriline poeet, sädelevalt vaimukas satiirik ja inglise komöödia tunnustatud isa. Tema tähtsust hindasid kaasaegsed väga kõrgelt; moodsa kirjanduse vaatevinklist kõrvaltatakse B. Jonsoni loomingut Shakespeare'i omaga ja selle tõttu pühitseti ta 300-aastast surmapäeva Stratford-on-Avon'is ta esimese eduka näidendiga „Every Man in his Humor“. On märkimisväärne, et see on esmakordne juhtum, kus Shakespeare'i Mälestusteatris toodi lavale mitte-Shakespeare'i teos.

Oma töödega Ben Jonson saavutas juhtiva koha kaasaegses inglise kirjandusmaailmas ja ta komöödiade stiil on tugevasti mõjutanud Euroopa teatreid. Suri B. Jonson suures vaesuses.

Eesti teatrite repertuaar 1936/37. a. hooajal

Teose nimetus	Autor	Liik	Mängi- tud kordi	Publiku üldarv	Kassa
E S T O N I A					
Oi noorus	Eugene O'Neill	komöödia	2	1577	821.34
Wilhelm Tell	Fr. v. Schiller	näidend	11	6256	3290.78
Palju kära ei millestki	W. Shakespeare	komöödia	2	804	307.35
Püve talus	A. Kitzberg	külakomööd.	1	250	87.15
Peavõit	W. Somerset Maugham	näidend	12	6081	3507.20
Niskamäe naised	Hella Vuolijoki	"	35	28460	17951.01
Pila-Peetri testament	A. Kitzberg	komöödia	} 4	2602	1027.59
Kroonu onu	J. Kunder	"			
Päike paistab	Lajos Zilahy	"	13	9455	5191.58
Lipud tormis	H. Raudsepp	näidend	17	11263	6417.06
Veneetsia kaupmees	W. Shakespeare	komöödia	4	2203	1589.87
Paunvere	O. Luts	lustmäng	8	5118	2455.26
Väike ingliske	Vicki Baum	lastenäidend	4	1653	875.55
Talupoja au ja Pajatsid	P. Mascagni ja R. Leoncavallo	ooper	2	917	724.25
Võlflüöt	W. A. Mozart	"	12	5842	4405.54
Boheem	G. Puccini	"	17	8769	7124.37
Traviata	G. Verdi	"	1	703	968.30
Madalik	Eugen d'Albert	muusikadr.	5	2389	1775.07
Rigoletto	G. Verdi	ooper	4	2051	2032.45
Madame Butterfly	G. Puccini	"	2	1929	3003.—
Halka	St. Moniuszko	"	16	8910	7040.42
Tosca	G. Puccini	"	1	637	341.36
Faust	Ch. Gounod	"	1	721	840.86
Eugen Onegin	Čaikovski	"	2	1519	1257.69
Katked „Karmen“, „Padaemand“, „Rigoletto“	Bizet, P. Čaikovski, G. Verdi	"	1	445	780.25
Lõbus lesk	F. Lehár	operett	3	2308	2371.49
Bajadeer	I. Kalman	"	4	2200	1636.75
Mariza	I. Kalman	"	1	339	330.34
Lõbus talupoeg	Leo Fall	"	26	18305	15263.41
Keisrinna Josephine	I. Kalman	"	21	13910	13100.73
Džaina	P. Abraham	"	21	16240	16262.19
Haljal aasal	Jara Benes	"	16	12110	12836.90
Pähklipureja	P. Čaikovski	ballett	11	6387	4510.72
Lakšmi	Ludolf Nielsen	}	12	6377	5924.04
Flora ärkamine	Richard Drigo				
Lakšmi ja katkeid „Pähklipure- jast“	Ludolf Nielsen P. Čaikovski				
		"	1	514	454.20

E E S T I D R A A M A T E A T E R

Õnnelik abielu	M. Triger	näidend	70	15111	11442.08
Kolmas kompanii	A. Gailit — A. Särev	dramatiseer.	34	9479	6667.07
Kuningal on külm	A. H. Tammsaare	näidend	49	11411	8367.19
Ebahaige	I. B. Molière	komöödia	38	7062	4971.29
Üks tuvike lendab merele	A. Adson	näidend	29	5508	3826.75
Kõrboja peremees	A. H. Tammsaare — A. Särev	dramatiseer.	48	12250	8943.82
Must suvi	R. Sirge	näidend	33	4962	3468.75
Kevade	O. Luts — A. Särev	dramatiseer.	65	25005	19456.42
Uputus	H. Berger	komöödia	4	1131	658.61

Teose nimetus	Autor	Liik	Mängitud kordi	Publiku üldarv	Kassa
Vutimehed	R. Janno - V. Muigo	dramatiseer.	4	1329	496.57
Aladini imelamp	Oludele kohast. Heino Anto	muinasjutt	8	3077	998.46
Nukuteatri alal:					
Möldri mälestused	D. Poska	laulumäng	35	5286	1457.21
Nukitsamees	O. Luts	näidend			
Pauka	A. Labus	komöödia	32	3667	1125.35
Vüisk, põis ja ölekõrs	A. Piirikivi	dramatiseer.			

T O O L I S T E A T E R

Õitsev meri	A. Mälk — A. Särev	dramatiseer.	42	15128	8702.86
Tütarlaps tänaval	E. Török — T. Emödi	näidend	29	10701	4476.90
Tagahoovis	O. Luts — A. Särev	dramatiseer.	15	5491	2219.27
Potilill ja karusammal	E. Vaigur	rahvatükk	3	882	445.18
Platon Krečet	A. Kornečuk	näidend	2	715	278.06
Õnnelik abielu	M. Triger	näidend	20	6556	3500.09
Kraavihallid	E. Vaigur	rahvatükk	25	9333	3815.62
Armastus ja maa	A. Sepp	näidend	15	5038	2496.11
Kirves ja kuu	M. Raud	näidend	19	6130	3361.46
Parvepoisid	T. Pakkala	laulumäng	7	2356	909.23
Othello	W. Shakespeare	dramatiseer.	13	4488	2561.17
Põlev maa	H. Vuolijoki	draama	12	4187	2371.56
Vaikne nurgake	O. Luts — A. Särev	dramatiseer.	7	2851	1181.57
Valge lagendik	E. Tammlaan	näidend	20	6974	3986.96
Karu läheb mee lõksu	A. Adson	komöödia	12	4661	2960.34
Suur saak	A. Brigader	rahvatükk	2	617	241.86
Aristokraadid	N. Pogodin	näidend	14	4913	2712.95
Metsmees	R. Janno — A. Särev	dramatiseer.	10	2608	1311.86
Häda õnnega	J. Kihulane	komöödia	6	1653	762.50
Vidriku parun	A. Tammann — A. Särev	dramatiseer.	1	238	93.57

V A N E M U I N E

Unustamatud hetked	J. Bekeffi	Komöödia	10	2306	1379.60
„1905“	A. H. Tammsaare — K. Aluoja	Dramatis.	10	1846	880.—
Mikumärdi	H. Raudsepp	Komöödia	2	272	164.75
Tagahoovis	O. Luts — A. Särev	Dramatis.	10	3145	1214.45
Oi noorus	O'Neill	Komöödia	3	322	158.85
Niskamäe naised	H. Vuolijoki	Näidend	62	14015	9310.95
Tütarlaps tänaval	Török — Emödi	Komöödia	31	7523	3642.95
Püve talus	J. Kitzberg	Näidend	11	3046	852.—
Iiri roos	N. Nichols	Komöödia	6	917	409.50
Karu läheb mee lõksu	A. Adson	"	10	2415	1490.57
Lipud tormis	H. Raudsepp	Näidend	32	5818	4154.55
Phaeton	M. Pagnol	Draama	6	928	444.80
Mees merelt	A. Mälk	Näidend	2	445	343.60
Napoli pärl	Valmre — Vatsel	Operett	10	2572	1682.25
Kõrvelaul	Romberg	"	5	1128	651.50
Veenus siidis	R. Stolz	"	4	1350	1070.60
Nahkhiir	J. Strauss	"	19	4693	3342.40
Rohelisel aasal	Tolarski	"	37	12129	9880.31
Džaina	P. Abraham	"	15	6249	4587.20

Teose nimetus	Autor	Liik	Mängitud kordi	Publiku üldarv	Kassa
Madame Butterfly	G. Puccini	Ooper	11	2219	1251.30
Viuldaja Lulli	A. Čumačenko	Lastenäid.	8	2296	465.—
Õnehaldjas	M. Möller	"	7	1692	567.05
Kuldne süda	M. Möldre	"	6	1107	424.85
Admiral Bobby	G. Fröschel	"	4	551	126.80

E N D L A T E A T E R

Nawarra Henrik	V. Devereux	näidend	5	951	443,15
Ihnus	Molière	komöödia	6	1724	775,80
Tütarlaps tänaval	T.Török ja T. Emödi	näidend	18	5443	2.215,35
Juudit	A. H. Tammsaare	"	1	450	125,10
Libahunt	A. Kitzberg	draama	3	1282	502,20
Vaikne nurgake	A. Särev — O. Luts	dramatis.	6	1580	550,85
Niskamäe naised	H. Vuolijoki	näidend	13	4823	2.108,80
Uhejärguliste õhtud „(Hulkuri valss” — F. Tuli j. t.			3	1082	806,50
Tuled karidel	R. Raunik	näidend	8	1919	722,75
Karu läheb	A. Adson	komöödia	6	1221	386,70
Peetrikese sõit kuule	G. Bassevitz	lastetükk	3	1772	222,35
Tütred	E. Viljassar	komöödia	6	1625	513,60
Kiibitsejate klubi	J. Swerling ja E. G. Robinson	"	3	429	122,45
Võidu laul	S. Romberg	operett	1	312	242,75
Silva	I. Kalman	"	9	2907	2.065,60
Mariza	"	"	8	2573	1.814,40

U G A L A T E A T E R

Tütarlaps tänaval	R. Török — T. Emödi	näidend	15	4177	1618.15
Päikese poole	A. Sepp	näidend	2	349	187.70
Libahunt	A. Kitzberg	draama	10	2455	800.70
Talumata tüdruk	P. Veber — A. Horst	näidend	9	2082	525.20
Platon Krečet	A. Korneičuk	näidend	17	3367	1408.54
Õitsev meri	A. Mälk — A. Särev	dramatiseer.	13	2887	1006.20
Õnnelik abielu	M. Triger	komöödia	11	2364	1022.05
Kuus venda	H. Visnapuu	noorsoot.	4	743	132.30
Mary Dugani protsess	B. Veiller	draama	18	3639	1555.55
Lõunatuule eksirännak	P. Rummo	noorsoot.	3	636	112.34
Iiri roos	A. Nichols	näidend	16	4186	1729.65
Niskamäe naised	H. Vuolijoki	näidend	20	5324	2694.40
Karu läheb mee lõksu	A. Adson	komöödia	5	960	245.90
Trump lamooriga	E. Vaigur	komöödia	7	1393	518.80
Valge lagendik	E. Tammlaan	näidend	11	2159	1097.25
Rootsi tulitikk	L. Hirschfeldt	näidend	3	453	221.45

N A R V A T E A T E R

Inimene silla all	O. Indig	näidend	4	773	428.40
Tagahoovis	O. Luts — A. Särev	dramatiseer.	7	2180	600.80
Mare ja ta poeg	O. Kallas	näidend	8	1511	447.60

TEATER

Teose nimetus	Autor	Liik	Mängitud kordi	Publiku üldarv	Kassa
Mees merelt	A. Mälk	näidend	9	2184	563.35
Platon Krečet	A. Korneiçuk	"	12	2386	990.40
Mehe küljeluu	M. Jotun	rahvatükk	6	989	311.65
Tütarlaps tänaval	Török — Emödi	näidend	13	3863	1443.40
Niskamäe naised	H. Vuolijoki	"	9	3045	1163.60
Iiri roos	A. Nichols	"	6	829	242.30
Paepõllu peretütar	M. Tarum	"	4	884	274.85
Tsirkusprintsess	I. Kalman	operett	15	5248	2641.40
Tütarlaps kodumaata	A. Sepp	"	12	5721	2849.35

K A N D L E T E A T E R

Õitsev meri	A. Mälk — A. Särev	dramatiseer.	5	1635	580.92
Hooldaja	F. Arnold ja E. Bach	komöödia	8	1697	551.05
Trilby	G. Ge	näidend	1	121	38.—
Tütarlaps tänaval	R. Török ja T. Emödi	"	18	3827	1709.05
Libahunt	A. Kitzberg	draama	3	882	296.95
Platon Krečet	A. Korneiçuk	näidend	4	661	205.85
Naisadvokaat	G. Berr ja L. Verneuil	komöödia	8	1485	514.10
Tagahoovis	O. Luts — A. Särev	dramatiseer.	2	504	149.75
Niskamäe naised	H. Vuolijoki	näidend	8	1491	683.75
Karu läheb mee lõksu	A. Adson	komöödia	7	982	352.42
Punane kass	Burg—Hajós	operett	5	967	517.85
Kraavihallid	E. Vaigur	rahvatükk	1	151	45.25
Valge lagendik	E. Tammlaan	näidend	2	357	134.25

K U R E S S A A R E T E A T E R

Mees merelt	A. Mälk	näidend	1	209	165.11
Kolm vagabundi	B. Kangerman	laulumäng	1	682	269.15
Päikese poole	A. Sepp	näidend	3	395	164.72
Inimene silla all	O. Indig	komöödia	5	689	304.36
Tütarlaps tänaval	Török — Emödi	"	4	552	265.34
Kauka Jumal	A. Kitzberg	draama	3	386	145.12
Orlov	Mariška	operett	5	774	476.96
Robinson ei tohi surra		lastenäidend	2	248	95.10
Kindralihärä Maks	J. Bishitsky	komöödia	3	298	120.66
		"	1	95	66.80
Niskamäe naised	H. Vuolijoki	näidend	8	1403	708.34
See mees kositakse	E. Bergman	komöödia	4	559	259.58
Vabandamatu tund	I. Bekeffi	"	2	228	125.01
Dolly	H. Hirsch	operett	3	430	232.97
Tütred	H. Viljassar	komöödia	1	120	67.50
Kapsapea, Kalevi kojutulek	O. Luts	"	1	70	22.10
Kapral Salu	B. Kangerman	näidend	2	515	265.—

V A L G A T E A T E R

Inimene silla all	O. Indig	näidend	3	881	326.15
Kilk koldel	Ch. Dickens	"	3	671	224.—
Tagahoovis	O. Luts — A. Särev	dramatiseer.	5	1324	455.80
Õitsev meri	A. Mälk — A. Särev	"	2	670	312.80
Unustamatud hetked	I. Bekeffi	näidend	4	1051	342.80
Dolly	F. Arnold ja E. Bach	operett	5	1465	652.40
Niskamäe naised	H. Vuolijoki	näidend	6	1346	517.30
Päasukeste pesa	I. Horst	naljamäng	2	212	63.30
Tütarlaps tänaval	R. Török ja T. Emödi	näidend	2	727	407.55
Küpsustunnistus	L. Fodor	"	1	95	44.10

Eesti teater arvudes 1936/37. a. hooajal

Teatrid	Lavastuste arv		Eten- duste arv	Vaatilejate arv etenduste liikide järgi					Toetusi riigilt ja omavalit- sustelt	Keskmiselt ühe etenduse kohta (kõik liigid kokku)	Keskmine Kassa- Kr.	Keskmine Kassa- Kr.		
	uusid	korra- lähid		uusi kõrre- lähid	operett	oper	tants ja noor- soo	laste					kokku	
Kutselised.														
1. Estonia	20	16	293	74.069	34.832	65.412	13.278	1.653	189.244	146.506,07	128.000,—	646	500,—	77
2. Vanemuine	18	8	326	44.418	2.219	28.121	326	5.646	80.730	51.173,03	69.900,—	248	157,—	63
3. E. Draamateater	9	2	383	92.839	—	—	—	4.406	97.243	70.784,38	40.340,—	253	184,81	72
4. Töölisteater	13	7	274	95.520	—	—	—	—	95.520	48.389,12	24.550,—	348	176,60	51
5. Ugala	14	2	164	35.795	—	—	—	1.379	37.174	14.876,19	12.800,—	227	90,75	40
6. Narva	11	2	108	18.643	—	10.969	757	—	30.369	12.613,05	11.600,—	282	116,79	42
7. Endla	12	3	99	24.301	—	5.792	—	—	30.093	13.718,35	14.030,—	304	138,57	46
Kokku	97	40	1.647	385.585	37.051	110.294	14.361	13.084	560.375	358.060,19	301.220,—	340	217,05	64
Poolkutsel.														
1. Kannel	9	4	74	14.249	—	967	—	—	15.216	6.077,49	5.545,—	206	82,13	39
2. Kuressaare	16	1	52	6.449	—	1.204	438	—	8.091	3.940,55	2.000,—	156	75,78	49
3. Valga	10	—	33	6.977	—	1.465	—	—	8.442	3.346,20	2.700,—	256	101,40	39
Kokku	35	5	159	27.675	—	3.636	438	—	31.749	13.364,24	10.245,—	200	84,05	42

Toimetuselt

„Teatri“ järgmine number ilmub 14. oktoobril s. a. suurendatud kaustas rikkaliku pildimaterjaliga. Kaastöö selle numbriga jaoks tuleb saata toimetusele, Tallinn, postkast 357, hiljemalt 1. oktoobriks s. a.

„Teatri“ talitus palub kõiki tellijaid, kel on tasumata ajakirja tellimise raha, saata see ära hiljemalt 1. oktoobriks. Raha võtavad vastu meie usaldusmehed kõigis teatris üle maa. Tallinnas võib raha tasuda toimetuses, Vabadusväljak 7—3 (EKA maja), iga päev kella 9—3. Samuti võib raha saata meile kirjaga postmarkides või maksa meie posti jooksvale arvele nr. 434.

S I S U:

Hooaja avanguks — W. SHAKESPEARE, V. METTUS, P. PINNA, L. KALMET, L. SOONBERG, E. UULI, K. F. NÕU ● P. RUMMO — Kasvatama teadlikku publikut! ● S. H. — Näidendite kriis maalavadel ● N. ANDRESEN — Viis aastat Hilda Gleseri surmast ● H. PAUKSON — Pariisi teatreisil suvel 1937 ● Teatrite ringreiside korralduse kava ● Teatrikoolidest välismail ● Teatrite töö kava 1937/38. a. hooajal ● Loetud — nähtud — kuuldu ● Eesti teatrite repertuaar 1936/37. a. hooajal ● Eesti teater arvudes 1936/37. a. hooajal ● Lühimuudiseid ● Toimetuselt ●

Lühiuudiseid

● Tartus peeti Haridusliidu korraldusel septembri algul maanäitejuhtide kursused, millest võttis osa 27 maanäitejuhti, kelledest enamik on õpetajad. Kursuslaste töö kestis iga päev 6—7 tundi ja kavas olid järgmised ained:

A. Särev — teatriringide organiseerimisest ja nende tegevuse korraldamisest; režii; O. Aloe — eesti teatri arenemisest ja tunnete registrist; K. Aluoja — hüüdamisest ja režii näidendist „Õitsev meri“; L. Soonberg — Eesti näitekirjandusest; A. Mering — režii näidendist „Võõra võimu all“; L. Kalbek — režiiharjutusi näidendist „Vallaslaps“; J. Taltsepp — režii- tehnikat ja harjutusi „Kõrboja peremees“; A. Aare — režii näidendist „Punjaba Potitehas“; K. Ader — deklamatsioonist ja koorkõnest; R. Sepp — dekoratsioonist ja valgustusest ning K. Merits — režii näidendist „Naine tulikahjumärgiga“. Jumestamist juhatastid B. Kangro, L. Kalbek, A. Aare, J. Taltsepp ja K. Mering.

● Lätlased ei annud hiljuti Ugala teatrile luba ringreisietenduste korraldamiseks Apes ja Aluksnes, kus elutseb suuremal määral eestlasi, kes korduvalt on palunud, et eesti teatrid külastaksid ka neid. Varem on läti võimud keeldunud luba andmast Draamateatrile etenduste korraldamiseks Ruhjas.

● 74-aastasena suri ühes Londoni haiglas Helen Tree, kes Ellen Tree kõrval oli inglise silmapaistvaimaid naisnäitlejaid. Leedi Tree oli kuulsa näitleja-näitejuhi sir Herbert Beerbohm-Tree lesk. Umbes nelikümmend aastat tagasi näitlejaist abielupaar seisis oma kuulsuse tipul. Shakespeare'i „Julius Caesari“ lavalettoomine tõi Treedele suurima menu nii Euroopas kui Ameerikas. Proua Tree esines nii laval kui filmis peaaegu oma surmani. Sir Herbert suri juba 1917. a.

● London saab kaks teatrit, millede repertuaaris seisavad ainult Shakespeare'i

teosed. Esimene teater, kus tahetakse anda „maailma parimaid Shakespeare'i etendusi“, sai küll alles hiljuti maja ehitamiseks krundi.

● Tokios avati juuli lõpul suuruselt maailma kolmas teater, „Kokusai Gekijo“, millel on kaks katuslava ja seitseteist va jutuslava ning mis võib vastu võtta 5000 vaatajat.

● Brno saksa teater, mis võib uhkustada sajanditepikkuse traditsiooniga, varises kevadel pooleteisemiljonilise (tšehhi kroonid) võla all kokku. Nüüd on president Beneš oma isiklikest käsitussummadest annud teatrile suurema toetuse. Ka Tšehhoslovakkia haridusministeerium on lubanud toetada teatrit, nii et ta juba septembrist alates võib jälle asuda tööle sõnalavastuse, ooperi ja opereti alal.

● Viinis asutati väike teater, millele pandi nimeks „Insel“ (saar). See teater hakkab mängima ainult puhtkirjanduslike näidendeid. Esialgu on repertuaaris Aristophanes, Byron, Werfel, Romain Rolland ja Stefan Zweig.

● Austria riigiooper on eelolevaks hooajaks sõlminud lepinguid neljateistkümnene tenoriga, kes küll ei laula kõik kogu hooaja kestel. Nii on näiteks Richard Tauber kolm, Koloman v. Patany seitse kuud ooperi käsutada. Helge Roswaenge laval kahelkümmel, Max Lorenz viieteistkümmel öhtul. Huviga oodatakse pärast Viini rahvusvahelisi lauluvõistlusi palgatud noore bulgaarlase Todor Masaroffi esinemisi.

● Tuntud Viini teatriajaloolane ja -teoreetik prof. Joseph Gregor on kirjutanud lõpu Byroni draamatilisele katkendile „The Deformed Transformed“. Teos tuleb sel hooajal Viini Burgtheateris maailmaesietendusele pealkirja all „Inetu saab kuningaks“. Ta mängib aastal 1527 ja kirjeldab Rooma vallutamist Karl V palgasõdurite poolt. Burgtheateri mängukavas seisvat sel aastal m. s. ka „Suveöö unenägu“ ja Strindbergi „Unenäomäng“.

Materjalide kasutamine allikat nimetamata on keeldud.

Lavakunsti ja -kirjanduse ajakiri „TEATER“ — IV aastakäik
TOIMETUS: O. Aloe, L. Kalmet, H. Kompus, V. Mettus, P. Põldroos, L. Soonberg
VÄLJAANDJA: Eesti Näitlejate Liit ● VASTUTAV TOIMETAJA: Ed. Reining
Jumub üks kord kuus, välja arvatud juuni, juuli ja august

Toimetuse aadress: Tallinn, Vabadusväljak 7—3
„EKA“ maja ● Telefon 479-40 ● Postkast 357
Tegevtoimetaja kõnetunnid samas iga päev 10—1

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused (arve nr. 434) ja teatribürood ● Üksiknumber 35 senti, aastakäik kr. 2.—, välismaale kr. 3.—

Kõige maitsevamad toidud ja
küpsised valmistate tarvitades

taimevõid „**ASTA**”

Saada kõigis toiduainete- ja delikatess-
kauplustes

Taimevõitehas „**OLIVIA**”

Tallinn, Volta t. 3, tel. 431-97

Tarvitage

vorste

ja

konserve

Need valmistatakse eksporttapa-
majades puhtast lihast kindla
arstliku kontrolli all.

Müügil kõigis Lihatsentraalides ja
paremates toiduainetekauplustes.

ÜHING

„**EESTI LIHAEKSPORT**”

Tungstram

Dekaluumen-kokkuhoiulamp.

Tarvitab vähem voolu, annab rohkem valgust...

Peaesindaja Eestis:

Kaubanduskontor

Eug. Sacharias

Tallinn, Pärnu 6. Tel. 4-67-47

Uudiskaubad

Orto

hambapasta

kreem

kõlniveed

pesupulber

**Suurmüügiladu Tallinnas, Väike Karja 1.
Kauplused Urla majas ja Narva mnt. 19.**

Soovitan tuntud headuses

„PARA“

KALOSSE & BOTIKUID

Emil Kumenius

Tallinn, Lai 9. Telefon 437-46

Teatrisõbrad eelistavad ostusid tehes ettevõtteid, kes toetavad oma kuulutustega „TEATRIT“.

Moodsaid sügishooja uudisriideid,
kõrgekvaliteedilisi cotton-sukki

„LUKSUS“,

„L A D Y“,

„U R V E“,

plateeritud sukki

„IL MATAR“

soovitab tuntud headuses

A/s. OSKAR KILGAS

RESERVEERITUD

JULIUS KULL

RÄTSEPAÄRI

TALLINN, S. KARJA 6-3,
TEL. 468-37

*Igaks hooajaks elegantne meesteriieus
tellimise peale ● Kohale jõudnud ing-
lise riided ja mustrid tellimisteks suures
valikus ● I-kl. töö vastutusega ● Mõõ-
dukad hinnad ●*

Teatrisõbrad eelistavad ostusid tehes ettevõtteid, kes toetavad oma kuulutustega „TEATRIT“.

TALLINNA HIPODROOM

SIHTASUTIS «HIPODROOM»

Korraldab pühapäevadel traavi-
võisilusi kodumaal kasvatatud
ja välismaa kuulsamaile ja kiire-
maile traavleile

EINELAUD

Telefon 435-06

MUUSIKA

RESERVEERITUD

O/ü Riieturite
Ühiskaubamaja
„R ü k“

Tallinn, Suur Karja 19.
Telefon 455-77.

Soovitab sügishooajaks uudiseid
kodumaa ja inglise vabrikulist kos-
töömi-, ülikonna- ja mantliriideiks.

Tartu, Aleksandri tänav 5.
Telefon 16-20.

Teatrisõbrad eelistavad ostusid tehes ettevõtteid, kes toetavad oma kuulutustega „TEATRIT“.

Kandes kõrgekvaliteedilisi

süüdsukki „Eliif“

veendute nende headuses.

Ainuvalmistaja sukatööstus

C O T T O N A/S.

Põhja pst. 7. Tallinn.

KAUBAMAJA

J. HORM

TALLINN,

Pärnu 6 (Urla maja)

Telefon 475-92

**Asjasaabunud
sügisuudised:**

- Ülikonnariided
- Mantliriided
- Kleidiriided
- Pesuriided

Suur valik ja mõõdukad hinnad
tagavad Teie rahulolu

Nahakaubad

laos alati suures valikus.

Tallanahad „Union“ ja teistest tehastest. Pastla- ja pinsolinahad. Saapa pealis- ja voodrinahad. Sadulsepa- ja kingsepatarbed. Hobuse-riistad ja riimad.

Kala- ja jahimeestele nahast ja kummist saapad.

Jalanõud:

Nahast: AS. Globus-Union.
Kummist: kalossid ja botikud
„Põhjala“, „Nokia“, „Quadrat“ jne.

Müük tehaste suurmüügi hindadega.
Müük suurel ja vähesel arvul.

Naha-, jalanõude- ja hobuse-riistade-kauplus

NIKOLAI BÖSTROV

Tallinnas, Veneturg nr. 1. Tel. 313-13.

Teatrisõbrad eelistavad ostusid tehes ettevõtteid, kes toetavad oma kuulutustega „TEATRIT“.

INGLISE

ELEKTRI- LAMPID

mis Riikliku katsekoja andmetel

harukordse vastupidavusega

(lamp põles üle 5000 tunni)

**suure valgusjõu ja vähese volutarvi-
tusega on kvaliteetlampidest odavamad**

PEALADU JA ESINDUS:
Estonia pst. 25, tel. 461-39

T-Ü „MAJA“

Suures valikus

tasku-, käsi- ja spordilampe, lambipirne ning suurima
valgusvõimega, vastupidavaid „PERTRIX“ elemente

soovitab

Joh. Freybach, Tallinn, V. Karja 8

Tarvitades valgusküllaseid „PERTRIX“ elemente,
millised kunagi hapet ei erista, hoiate oma taskulambid kestvalt korras.

Metüülatsetaat —

parim vahend küünte vabastamiseks lakist

Kunstvaigud

U/Ü. Keemiatehas

„Eesti Destillaat“

Richard Övel ja Ko.

Teatrisõbrad celistavad ostusid tehes ettevõtteid, kes toetavad oma kuulutustega „TEATRIT“.

RESERVEERITUD

Teatrisõbrad eelistavad ostusid tehes ettevõtteid, kes toetavad oma kuulutustega „TEATRIT“.

Perenaised!

Tarvitades

Lodix

kingakreemi

Sidol

metalli- ja aknapuhastusvahendit

Sigella

poonimisvaha

Sirax

küürimispulbrit

hoiate kokku aega

A/s. Sidol Company, Tallinn

K.-ü. Mineraal'i

Tallinn, Inseneri 3, telef. 462-65

Telegrammi aadress: Sanko Tallinn

autoõli ja bensiin

on kõrgeväärtuslikud ja hinnalt odavad

Teatrisõbrad eelistavad ostusid tehes ettevõtteid, kes toetavad oma kuulutustega „TEATRIT“.

AISTEKLA

RIIDEKAUPLUSED

TALLINN, S. KARJA 15 • PÄRNU 6

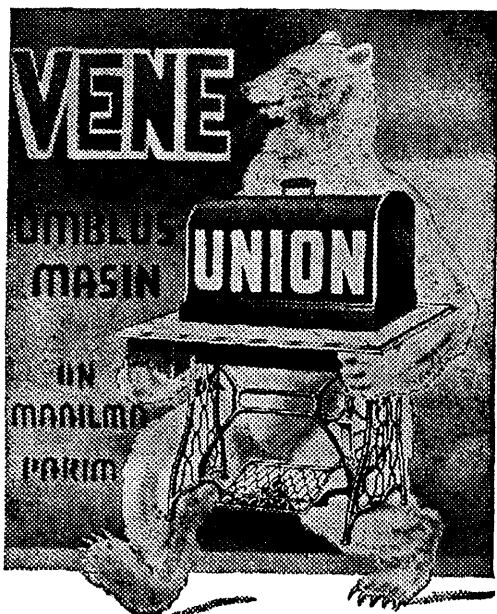
HAAPSALU, KURESSAARE, MUSTVEE, NARVA,
PETSERI, PÄRNU, RAKVERE, VALGA,
VILJANDI, VÖRU

Müügil kindlate hindadega

järgmiste vabrikute saadused:

BALTI PUUVILLA KETRAMISE JA KUDUMISE
VABRIKU A/S-i • KREENHOLMI PUUVILLA-
SAADUSTE MANUFAKTUURI O/Ü-se • SINDI
TEKSTIILVABRIKUTE ÜHISUSE • O/Ü. EESTI
NIIDIVABRIKU

Teatrisõbrad eelistavad ostusid tehase ettevõtteid, kes toetavad oma kuulutustega „TEATRIT“.

Tagavaraosad saadaval.
Tasuta ilutikanduse kursus.

M. Narits & Ko

Tallinn, Niguliste 14. Tel. 446-68.

KREDIIT PANK

ASUTATUD 1907. AASTAL

PEAPANK

TALLINN, SUUR KARJA TÄNAV 20.

OSAKONNAD:

HAAPSALU, HIJU-KÄINA, NARVA, PETSERI, PÄRNU, TÕRI, VIJANDI, VÕRU

Teatrisõbrad celistavad ostusid tehes ettevõtteid, kes toetavad oma kuulutustega „TEATRIT“.

Tall. Eesti Kirj.-Uh. tr. Pikk 2. 1937.